

77-53806

MÜLKİYE

Mashan

Haziran 1933

SAYI : 27

A
H
M
E
T

H
A
Ş
İ
M

N
Ü
Ş
H
A
S
I

MÜLKİYE

İLMİ, MESLEKİ AYLİK MECMUA

Sahibi: M. M. Talebe Cemiyeti
Neşriyat Müdürü: Hasan Şükrü

Sayı: 27

Haziran 1933

Yıl: 3

Ahmet Haşim'in ölümü

Türk san'at ve şiirinin büyük üstadı Ahmet Haşim 4 Mayıs Pazar günü ebediyete karıştı. Usta kaleminin çizdiği canlı portrelerini, olgun san'atının yarattığı son eserlerini taşıyan bu sayfeler bugün, bu büyük adamın ölümü karşısında sonsuz elem duyan ruhlara ma'kes oluyor.

Ahmet Haşim'in ölümü ile edebiyat ve san'at hayatımızda derin ve doldurulmaz bir boşluk açıldı. Gelecek nesiller hiç şüphesiz Haşim'in şahsiyetini daha iyi tanıyacaklar, onu daha çok sevecekler ve daha çok benimseyeceklerdir.

Ahmet Haşim bütün dostlarını ve hayranlarını ızdırap içinde bırakıp göçtü. Onu yakından bilenler bu müthiş darbanın tesirini hayatlarının sonuna kadar his edecekler, zevki ve güzellik hislerini ruhlarına aşıl原因an dost Haşim'in yokluğunu her zaman ve her yerde içleri burkularak ta derinden duyacaklardır.

Ahmet Haşim'i aynı zamanda bir hoca sıfatı ile tanıyanlar, onun çok sevdiği talebeleri, bu mahrumiyet karşısında yegâne tesellilerini üstadın aziz hatıralarını yad etmekte bulacaklardır.

Mülkiye Mecmuası keskin bir zekâ, nafiz bir görüş ve kuvvetli kültürünün beslediği olgun bir kalemin yazdığı yazı-

lardan artık ebediyyen mahrumdur. Bu acıyı bir az olsun, hafifletebilmek ve hasta yatağında, vücudunu kemiren bin türlü ıztıraplar içinde, dikte ettirdiği yazılarını mecmuamız sahifelerinden fikir ve san'at tarihimize hediye eden Ahmet Haşim'e borçlu bulunduğumuz şükran hislerini ızhar edebilmek maksadile bu sayımızı onun aziz şahsiyetine ve unutulmaz hatıralarına tahsis ediyoruz. Ve bu nüshamızın başında Ahmet Haşim'in büyük adını huşula anıyoruz.

Ahmet Haşim'in hayatı

Ahmet Haşim 1885 senesinde Bağdatta doğdu. Pederi Arif Hikmet Bey Hulle'de kaymakamdı. Annesi Sara Hanım Kâhya zade Sait Efendinin kızıdır. Sait Efendinin pederi Kâhya zade Emin Efendi ilk meclisi âyan azasındandır. Konağı Vefadadır.

Ahmet Haşimin ailesi hemen umumiyetle tedris hayatında yuğrulmuş bir ailedir. Yalnız babası idarî mesleğe intisap etmiştir. Bağdatta tahsilini yapan Arif Hikmet Bey İstanbul'a gelerek «Mülkiye» de imtihan vermiş ve bundan sonra muhtelif idarî memuriyetlerde bulunarak en son Fizan mutasarrıflığından tekaüt olmuştur. İstanbulda 1915 senesinde vefat etti. Eyüpteki Halit türbesinde medfundur. Büyük babası Bara kadısı müfessir Abdullah Bahattin Efendidir. Otuz ciltlik meşhur Ruhülmeâni isimindeki tefsirin sahibidir. Onun da babası Bağdatta reisülmüderresin idi. Haşimin amcası Mahmut Şükrü Efendi bir çok tarihî müellefatın sahibidir, ve garp müsteşriklerince pek maruftur. Diğer bir amcası Kudüste, Tırbulusgarpte, Halepte kadılık etmiştir. Dayısı Şakir Efendi Medresetülkuzatta müdür muavini idi.

Bu münevver aileden iki erkek ve bir kız olmuştur. Haşim altı yaşında iken annesini kaybetti. Çocukluğunda zayıf ve hastalıklıydı.

On yaşında iken babası mutasarrıf olmuştu. Ailenin İstanbul'a nakli icap ediyordu. Bu suretle Haşim pek küçük bir yaşta Bağdadı terketti. Ve bir daha gitmedi.

Haşim İstanbulda 12-13 yaşında iken Galatasaray'a kaydedildi. Zayıf vücudünün üstünde büyük bir başı vardı. Ve etrafında bulunanlara hayret verirdi. Sporla ve oyunla hiç alâkadar olmazdı. Arkadaşları futbol oynarken o daima kaçardı.

En iyi arkadaşları; Hamdullah Suphi, Abdülhak Şinasi, Münir, Dr. Tevfik, İzzet Melih Beylerdi.

Haşim küçük yaşında şiirle meşgul olmağa başladı. İlk fransızca okuduğu kitap (Chrysanthème) idi. Müşterek para ile alınan bu kitabı bilâhare iade edip Graziyella'ya almıştı.

Haşim çok kitap okumazdı. Sembolistleri okurdu. Onunla en fazla alâkadar olan hoca edebiyat muallimi Ahmet Hikmet Beydi. Şiir yazdığını bildiğinden ona şair diye hitap ederdi. «Şiri kamer» i lisede iken yazmıştı. Son sınıfta iken amcasının muhasebeci bulunduğu Limni'ye tatili geçirmek üzere gitmişti. Orada «Yollar» şiirini yazdı. Bu sakın ve güzel adadan çok hoşlanmıştı.

Haşim ilk yazılarını Galatasaray'da iken Serveti Fünun'da neşretti. Gönderdiği zaman neşredilip edil-

miyeceğinden emîn değildi.

Haşim sultanide iken Gedikpaşada otururdu. Üstüne başına çok dikkat eder, temiz giyinirdi. Başına çok hürmetkârdı.

Ahmet Haşim mektepte derslerine çok çalışmazdı. Güçlülükle sınıf geçerdı. 1907 senesinde Galatasaray'dan mezun oldu. Şehadnamesinde edebiyat derslerinin umundan karibiâlâ, ulûm ve fünün için umumundan vasat dereceleri aldığı görülür.

Haşim Galatasarydan çıkınca rejiye beş yüz kuruş maaşla girdi. Heyeti tahririye kaleminde çalıştı. Meşrutiyetten sonra Abdurrahman Şeref Beyin Maarif Nezareti esnasında 1500 kuruş maaşla İzmir lisesi fransızca muallimliğine tayin edildi. Bilâhare edebiyat muallimliği vekâleti de kendisine verildi. O zaman Yakup Kadri Bey de İzmirdeydi. Çok sevişirlerdi. Bu sevgi ölümüne kadar fasılasız devam etmiştir. İzmirde üç sene kaldıktan sonra İstanbula döndü. Maliye nezaretinde kalemi mahsusa tayin olundu. Ve Umumî Harbe kadar bu işte kaldı.

Harp başlayınca Haşim topçu ihtiyat zabiti olarak Çanakkaleye gitti. Oradan Aydın'a nakletti. Harbin sonuna doğru tesis edilen işe nezareti müfettişliğine tayin edildi ve İstanbul'a geldi.

Harpten sonra Düyunu Umumiyede açılan bir müsabakaya iştirak ederek, heyeti tahririye kalemine tayin edildi.

Haşim 335 senesinde Güzel San'atlar Akademisine muallim oldu. Bu vazifesine birkaç ay devam eden bir fasıla ile ölümüne kadar

devam etti.

1925 senesinde Düyunu Umumiyeden ikramiye almıştı. Güzel San'atlar Akademisi Müdürü Namık İsmail Beyle beraber Paris'e gitti ve orada üç ay kadar kaldı.

Orada Mercure de France de Türk edebiyatı hakkında takdir kazanan bir makale yazdı. Kendisini gazete idarehanesine çağırarak zaman gitmek istememişti. O, kendisinin çok çirkin olduğuna kanıdı. Namık İsmail Beyle «makale sahibinin böyle çirkin bir adam olduğuna görmelerini istemiyorum. Benim yerime sen gider ve Haşim benim» dersin... diyerek gitmek istememişti. Fakat ısrar üzerine evvelki fikrini değiştirmek mecburiyetinde kalmıştı. Paris'te Namık İsmail Beyle beraber bir otelde oturuyorlardı. Musikişinas Polonya'lı Kont Rosinsky'nin evine devam ederdi. Orada bir çok san'atkârlarla tanıştı. Fakat Haşim Konttan hoşlanmamıştı. Bir gün musikişinas kendisine bir sürü kitap hediye etmişti. Bunları ancak bir otomobille otele nakletmek mecburiyetinde kalan Haşim buna fena halde kızmış, otele gelir gelmez bütün kitapları otel garsonlarına dağıtmıştı.

Ahmet Haşim İstanbul'a döndü, ve 1927 senesinde Mülkiye siyasi şube fransızca muallimliğine tayin olundu. 1928 senesinde ikinci Paris seyahatini yaptı. Orada iki ay kaldıktan sonra avdet ederken Viyanaya da uğradı. Haşim Parisi pek beğenmedi. İstanbul'u çok severdi. «Dostlarım ve düşmanlarım hep İstanbuldadır. Haydi dostlarımdan vazgeçeyim. Fakat düşmanlarımdan nasıl ayrılırım» derdi,..

Yukarıda: Ahmet Haşimin pederi merhum Arif Hikmet Bey, Haşimin küçüklüğü
aşağıda: Galatasarayda iken: Ortada Haşim, sağında Dr. Aziz Fikret Bey
solunda Afyon Inhisarı Umumi Müdürü Ali Sami Bey

Haşim hocalığı çok severdi. Mülkiyede talebesi ile yalnız ders üzerinde meşgul olmaz, aynı zamanda fikir ve san'at bahisleri üzerinde durur, onlara taze bir zevkin seçtiği eserler tavsiye eder ve hatta bizzat getirirdi. Talebeleri üzerinde çok tesiri vardı.

Ahmet Haşim geçen seneye gelinciye kadar sapsağlam ve dipdiri bir adamdı. Kıpırmızı yüzü, ateş saçan gözleriyle hayatın ve canlılığın timsali idi. Geçen sene yaz esnasında böbreklerinden rahatsızlandı. Bir müddet evinde kimseye haber vermeden hastalıkla mücadele etti. Sonra İstanbuldaki Alman hastanesine yattı. Hastaneden çıktıktan sonra artık eski Haşim yerine sapsarı yüzile hasta Haşim kaim olmuştu.

Doktorları Fazıl Şerefettin ve İhsan Rifat Beylerin tensibile Frankfurt'a Dr. Volhard'ın hastanesine gitmesi kararlaştırıldı. Gözleri yaşlı bir dost grubu ıslak bir kış akşamında onu Frankfurt'a giden trene bindirdi. O gece çok müteessirdi. Yegâne korkusu uzaklarda ölmek tehlikesiydi. Frankfurt'tan dostlarına ümit verici mektuplar yazdı. Avdette Almanya'daki doktorların tavsiyeleri ve Fazıl ve İhsan Beylerin ihtimamıyla tedavide devam etti. Arasına evden çıkar, dostlarını ziyaret eder, gezerdi... Fakat sık sık hastalanır, günlerce yatağa mahkûm olurdu.

Bu esnada iki üç tehlikeli kriz geçirdi. Ölümünden 40 gün kadar evvel evinden çıkmıştı. Mülkiyede siyesi şubede ve Güzel San'atlar Akademisinde bir ders verdi. Bu onun son dersiydi. Ve o günden

sonra bir daha dışarı çıkamadı. Şiddetli bir anjinle yattı... Artık yatağa düşmüştü. Sıkı bir perhiz altında ilaçlar ve enjeksiyonlarla yaşıyordu. Bu sırada vücudundeki ıstıraplara rağmen daima kendisini sık sık ziyaret eden dostları ve talebeleri ile uzun uzun konuşuyordu.

Bu beş altı ay içinde her ay mecmuamıza yazdığı yazıdan başka yazı yazamadı. Bunları da ancak dikte ettirebiliyordu. Son yazısı geçen sayımızda çıkan « Yemek » ismindeki yazıdır. Ve bu yazısını mecmuada çıktığını görememiştir. Mecmuayı kendisine götüren müdürümüz Ahmet Haşimi yarım saat evvel ebedî uykusuna dalmış olarak bulmuştur.

Haşim ölümünden on gün kadar evvel Maltepeye nakletmeğe karar vermiş ve orada bir ev de kiralamıştı. Fakat biraderi Paristen geleceği için oraya naklini biraz tehir etmişti.

Haşimin son gecesi çok ıstıraplı ve üzüntülü bir gece oldu. O, geceden çok korkardı. Hastalığının tesirile hiç uyuyamazdı. O gece artık böbrekleri çalışmıyordu. Bu sıkıntı içinde sabahı buldu. Sabahleyin Dr. İhsan Rifat Bey geldi. İhsan Bey ümidi kesmişti. Bazı ilaçlar yazdı ve müteessir ayrıldı.

Öğleye doğru Dr. Fazıl Bey geldi. Biraz oturdu. Haşim gene biraz konuştu ve güldü. Saat 2,55 te yattığı yataktan kalkmak istedi, tuttular ve ayağa kaldırdılar. Terliklerini giydirmek istediler. O, o zamanki halile bunu lüzumsuz buldu. «Birakin şu münasebetsizliği» diye bağırdı. Birden yatağın üze-

rine bitap arkası üstü düştü. Ölümü ıstıraplı oldu. Hayat ve zekânın timsali olan bu adam bir dakika içinde ağır ağır ebedî uykusuna daldı...

Memleketin büyükleri, dostları

ve talebeleri ona samimî bir cenaze merasimi yaptılar. Haşimin cenazesi dost eller üstünde taşındı, gene dost göz yaşları arasında, Eyübün Halice bakan bir yamacında gömüldü.

Ahmet Haşim'in eserleri :

Haşimin şiirleri şu kitaplarda toplanmıştır. Piyale, Göl saatleri.

Nesirleri de şunlardır: Gurebahaneilâklâkan, Bize göre ve Frankfurt seyahatnamesi...

Mecmuamızda çıkan yazıları da: Milletleri sevmek ve beğenmek, Alman ailesi, Falcı, Hırsız ve Yemektir.

Haşimin kitaplarının mevcudü kalmamıştır. Şiirleri yeniden basılmaktadır. «Bize göre» ye girmiyen makalelerini de ölümünden az evvel ayrı bir kitap halinde bastıracaktı. Haşim'in bu arzusu yerine getirilecek, bu makaleler bir kitap halinde basılacaktır. Bundan başka mitolojiye ait kitap müsveddeleri de mevcuttur. Haşim Atınaya seyahat ederek orada «Akropol» ismile bir kitap çıkarmak istiyordu.

Haşim'in Büstü

Güzel San'atlar Akademisi Ahmet Haşimin büstünü yapmağa karar vermiştir. Akademi muallimlerinden Ali Hadi Bey tarafından yapıp henüz tamamlanmamış olan bu büstün bir fotografisini mecmuamızın kapağına koyduk.

Ahmet Haşim'in şahsiyeti

HİLMİ ZİYA

Taş parçalarında bir medeniyetin canlılığını bulmak için mozaik gibi onları yanyana getir - meğe çalışan arkeolog ihtimamile hiçbir hayatı tanımak kabil değil - dir. Şair, filozof veya âlim her bü - yük insanın hâdiseler ve kâğıtlar üzerinde bıraktığı akisleri birbir toplamazdan evvel; onu bütünlüğü ve canlılığı ile, yekpare ve orijinal şahsiyet ile tanımağa savaşmalıdır. Bundan dolayıdır ki Ahmet Ha - şimin mütefekkir, şair ve münekkit çehrelerine bakmadan, onu insan ve şahsiyet olarak tanımak lâzım - dır.

Ahmet Haşim, herşeyden evvel zengin ve bol bir hayat iştihasıdır. Onda bol yemek, bol ve kuvvetli düşünmek, bol konuşmak hayat şevkinin, hayat ihtirasının ne kadar canlı ve hararetle bir kaynaktan kuvvet aldığı gösteren en yakın delillerdi. O, dehanın pınarını bulmuş; ondan ölçsüz ve ihtiyatsızca kana kana içtiği için ölçü, muva - zene ve ihtiyat istiyen maddenin ihtiyaçlarını büsbütün unutmuştu. Onun kudreti, ihtiras halini alan canlılığından; onun erken ve acıklı ö - lümü ihtiyat ve muvazene istiyen burjuva maddenin mukadder intikamından ileri geliyordu.

Ahmet Haşimde sürur, istihza ve ihtiras, incelik zekâ halini almış

olan hayat ağacının üç nadir mey - vasıydı. Sonsuz bir açlığın besledi - ği hararetleli zekâsı yalnız beğendi - ğini okur, yalnız beğendiği ile konuşur, yalnız istediğini seçer ve alırdı. O bir mahzen gibi, ayırt etmeksizin koynunda herşeyi tophıyacak yerde tıpkı bir haşere ve bir çiçek gibi ta - biatin ve muhitin yalnız kendi can - lılığını tamamlayan unsurlarını seçip almasını, onları kendi varlığı için - de eritmesini bilirdi. Bunun için Ahmet Aşimin şahsiyeti bütün ba - kirliliğe hayatın ve tabiatın evladı - dır. Sürur, onda hayat taşkınlığı - nın en yüksek tezahürü; istihza on - da zekâ canlılığının en güzel hakkı; ihtiras onda doymak bilmiyen bir membaı farketmesinden doğan en asil bir histi.

Onun şahsiyeti okadar tabiatın ve hayatın evlâdıdır ki, işlenmemiş bir büllûrun fasıllı parıltısı gibi, o da ancak dağınık ve fasıllı kamaş - malarla, edebî gecemizi aydınlat - mıştır.

Ahmet Haşimde hiçbir trajedi yoktur. O, kafa ile kalp arasında veya kalple mide arasında bir ha - ile çıkaranlardan değildir. Bununla beraber o, bir küçük burjuva sü - kûnu ile bu zıt kuvvetleri uzlaştır - mağa çalışan bir insan hiç değildi. Çünkü Ahmet Haşimde yalnızca hayatın kudreti hâkimdi; ihtirası,

bindiği vücut atının belini kırıp ta yere çöktürüncüye kadar onun manevî havasında tek bir ses işitilirdi. Hayat ve zekânın sesi.

O, klâsikler gibi akılla ihtirasın mücadelesini bilmiyordu. Çünkü onda akıl, ihtirasın çiçeği halini almıştı. O, asrımızda yaşayan büyük bir payandı.

Bir alev gibi düşünmek için bir burjuva gibi yaşamak lâzımdır diyen Flaubert'in, Goethéen şahsiyetini bir tarafa bırakacak olursak iki türlü insan, iki tip şahsiyetle karşılaşırız:

Bunlardan biri harap bir uzviyetin üzerinde büyük ve yüksek arzular taşıyan mustarip insanın şahsiyetidir. Orada hakikaten akıl ihtiraslarla, kafa kalple daimî bir cıdal halindedir: Pascal, Nietzsche, Rousseau gibi birçok dehalarda bütün yaradış kudretinin bu derunî trajediden doğduğunu görüyoruz.

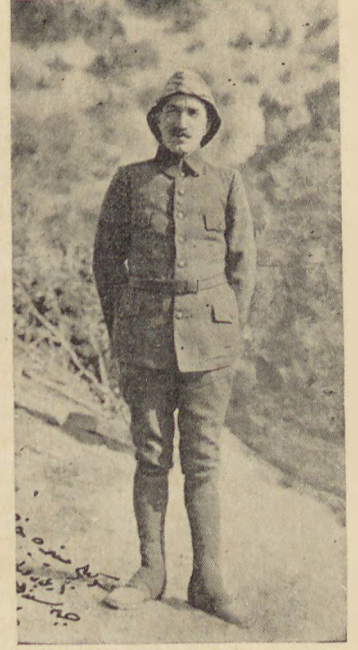
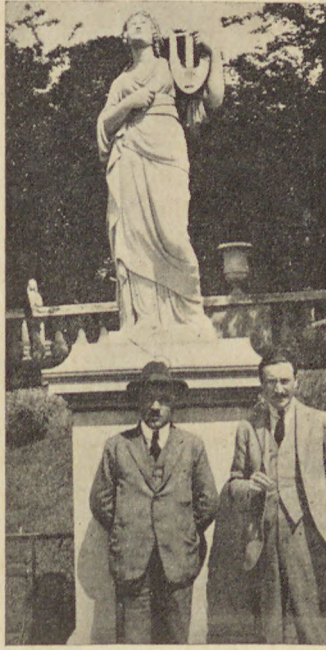
Fakat bunlardan diğeri, hayatın sağlam bir at üzerinde nallarından ateş çıkıncıya kadar koşup ta çatladığı bir akış halindeki şahsiyettir. Orada birbirile karşılaşan kuvvetler yoktur. Bütün küçük unsurlar, büyük yolcunun ardından koşmağa; ve ta o yorulup tükeninciye kadar onun hesabına çalışmağa mecburdur: Rabelais, Balzac, Oscar Wilde bu şahsiyetlerdendi. Haşimde de onlarla ruhî bir akrabalık vardı. O da, onlardandı.

Haşimin san'atı ile şahsiyeti arasındaki ayrılmaz birliği daha yakından görebilmek için onun sembolizmine temas etmelidir. Hakikaten insanda iki taraf, iki kudret görünüyor ki zaman zaman bunlardan

biri diğerini yenmeğe muvaffak olmaktadır:

Biri insanın ruhî hallerini bütün mahremligile yaşamasından ibaret olan iç hayatı; diğeri insanın bakışını kuvvetle eşyaya ve hâdiselere çevirmesinden ibaret olan dış hayatı! Yalnız birinci kudretle kalan, yahut ta onu bütün hayatına hâkim kılan insanlara mistikler, vecdü istigrak adamları, gönül adamları diyoruz. Yalnızca ikincisini hayatının mihverî haline getirenlere de büyük müşahedeciler, âlimler, ressamlar ve şeniyet adamları diyoruz. Birincilerin gözleri boşluklara dalmış, ve kulakları meçhul bir sesi dinler gibi bir tavır almış; ikincilerin gözleri bütün kuvvete eşyayı ve hakikati aydınlatan bir projektör halinde açılmıştır: Biri Beethoven, diğeri Léonard de Vinci'dir. Şairin sembolizmi bu iki hasleti birleştirmiş gibidir. O, derunî hallerin eşya dilinden ifadesi, yahut ta eşyanın derunî haller lisanına tercümevidir. Bu sebepten sembolizm, adeta iki âlem arasına atılmış yegâne köprüdür denebilir. İşte Ahmet Haşimde şüirin bu en bakir vasfını, yalnız mısralarında ve sözlerinde değil bizzat şahsiyetinde ve hayatında bulduğumuz içindir ki onun san'atını şahsiyetinden ayrı olarak düşünmeğe bir an bile imkân yoktur. Filhakika Haşim, bir portretist kadar müşahedeci ve bir mutasavvıf kadar gönül adamıydı. Onun her şirinde insan kalbini tabiatın içinde görmek; ve her nesrinde bir tabiat lâvhasının arasında bir ruhî haleti kavramak mümkündür.

Haşimin sembolizmi şuurlu bir

Yukarıda: Ahmet Haşim Abdülhak Râmit Beyle beraber, aşağıda: Sağda ve solda Çanakkale'de ihtiyat zabiti, ortada Paris'te biraderi ile beraber

surette fransız sembolizminden mülhemdi. Stephan Mallarmé, Paul Verlañ, Paul Valéry, Regner en seçilmiş dostları idi. Estetik mevzuu bahsolunca bazan doğrudan doğruya, bazan Rémy de Gourmont un ağzından bunları söylerdi. O, sembolizmin prensipleri ve neticelerinden okadar haberdardı ki bazı makalelerinde bu edebî cereyanı köklerine kadar götürerek Hegel'in estetiğinden bahseder; oradan, kendisinin hiç hoşlanmadığı bir metafizik ifadenin içine saklanmış olan büyük hakikati çıkarmağa çalışırdı. Ona hiç yakışmayan bu ulemalık edası içerisinde bile, gene Haşimin iç ve dış âlemlerini birleştiren canlı şahsiyeti kendini kuvvetle gösterirdi: Meselâ o, Hegel'den sonra, tıpkı feuilleton doldurmak için yazı yazan bir muharrir, veya bir debutant gibi kalkar, hiçbir münasebet yokken Freud'den veya Lals'in cinsiyet ve san'at hakkındaki fikirlerinden bahseder; bu atlayışlarla adeta nazariyeleri istihza perendesinden geçirmek isterdi. O ne yaparsa yapsın, çekici eline alarak mermer parçasının başına geçen üstad bir heykeltıraş gibi san'atile başbaşa kaldığı zaman, bilerek veya bilmiyerek, yalnız kendi hayatı (vital) sembolizmi için lâzım olan unsurları ve fikirleri toplamış ve almıştır. Bunun içindir ki metafizik sistemler veya ilmi nazariyeler üzerinden bir ski şampiyonu gibi atlayarak san'atkâr hadsile fikirlerin mâhremliğine sokulmak isteyen Haşim, onlardan kendi hayal ve hisler binası için çok canlı unsurlar bulmağa muvaffak olmuştur.

Semboller âlemini yaratan şair,

daima tabiatın rûyasını görmektedir. O herhalde, bir rûya içinde (rêveur) dir: Bazan Servantes'in kahramanı gibi faal bir rûya içinde yaşar, bir (rêveur actif) tir. Hulyasını action haline getirmek, onun kahramanı olmak ister. O zaman o, moraliste, bir san'atkârdır. Bunun için değil midir ki bütün romantikler, Hugo, Sshelegel Öbenschelger, Klopstock, Goethe, Shiller ve daha birçokları Don Kişot'u taklit etmişlerdi.

Bazan da Hamlet, gibi file geçmemiş, hareketsiz bir rûya halinde yaşamaktadır: Bir (rêveur passif) tir. Fiiller ve jestler halinde rûyasının kahramanlığını yapacak yerde onu bir temaşa (Contemplation) halinde yaşamakta ve göstermektedir. O artık moraliste değil, fakat asıl san'atkârdır.

Bu sebepten o bazan ahlâka yabancı veya düşman gibi görünür. Kendini öyle sanar, Oscar Wilde, gibi açıktan açığa düşmanlığını ilân etmeğe kalkar. Fakat bu hücumlar o kardeş kavgalarına benzer ki, mukadderatın yaptığı çözülmeye karşı kendi hürriyet ve şahsiyetini bulabilmek için isyan etmekte; ve benzeyişlerin çokluğuna ayrılışların azlığıyla karşı koymak istemektedir. Hakikatte şahsiyetin kendi tamlığını bütün hürriyet ve hayatıyyetile bulmasından başka birşey olmıyan ahlâkla san'atın kökleri aynı yerdedir. İşte Ahmet Hâşim bütün manasile bu ikinci san'atkâr tipini temsil etmekteydi.

San'at tabiatın kolayca devşirilen meyvası değildir. O, yükselip

hads (intuition) halini almış olan zekânın cehdin ve imanın mahsulüdür. Tellerini Allahın kımıldat - tığı bir Lyre gibi şiri anlıyanlar, Mehdiyi bekler gibi büyük şairi beklesinler. Halbuki san'atkâr, hayatiyyetin verdiği kuvvetlerle kendi kendini yaratacak ve tabiate bir ilâve olacaktır. Ahmet Haşimde hakikaten bu kuvvetlerin hepsi vardı. Onun her şiri çok ince bir hadsin işlediği büyük bir ceht ve imanın eseri idi. San'atkârın zekâsı yalnız kendi rythme'ini kavramak için işliyen bir hads; onun cehdi yalnız eserini en mükemmel ve pür - rüzsüz bir hale getirmek, derunî a - hengî bulmak için sarfedilen bir kudret; onun imanı kendini yalnız san'at ve şahsiyete bağlamak için hazırlanmış bir tuzaktır. Hasılı san'atkârda herşey şahsileşmiştir. Onda mücerret ve afakî hiçbirşey yoktur. Haşim bu kuvvetlerden iki-

sini kabul, üçüncüsünü inkâr ederdi. O imanı ahlâkçılara mahsus bir yük, ve ahlâkı, zabıta kuvveti nevinden bir baskı addederdi. Kaç kere konuştuğumuz halde o, bil - meksizin, hakikî ahlâka değil, fakat onun inkişafına en büyük mâ - ni olan örf ve âdet halinde donup kalmış ve şahsiyetlerin üzerinde ka - buk bağlamış olan kütle ahlâkına hücum ederdi. Bunun için değil mi - dir ki John Ruskin'in dediği gibi hakikî ahlâkçı eserinde yaşayan ve kendi kendini idealize eden san'at - kârdır.

Haşim bize, bilmeden ve bunun için bir kelime söylemeden, zümre ahlâkının yerine şahsiyet ahlâkını; taştan ve topraktan mefkûreler ye - rine içimizde doğan hakikî mef - kûreyi öğretenlerden biridir.

Bu hakikî ve büyük imanı taşı - yan san'atkâr, elbette (gölge i - manlar) ı tezyif etmekte haklıdır.

Haşim'i şiirleriyle anış

İSMAİL HABİP

Herkes eserile ölçülür, fakat Haşim eseri midir? Onun ne verdiğini biliyoruz: Bir avuç şiir ve bir demet nesir. Bir dağ tepesinden birkaç lâv fırlar. Bunlar o dağ içinde bir volkan olduğunu gösteren işaretlerdir. Haşim eser değil işaret verdi; asıl eser volka-

Ne yapsak bize kalan eserden başka tesellimiz yok. Bu eserin tartışması az, tadı çoktur. Cüssesi gürbüz değil, içi özlü. Bu eser birdir, fakat iki görünüşlü; onun nesrile nazmı yalnız iki şekil ayrılığı değil, iki ayrı estetikdir. Nesri bir komprimeydi, nazmı bir seyyaledir.

Ahmet Haşim'e

*Sanki bir suru muvakkattı hayatın Haşim
Halkı matemlere garketti vefatın Haşim
Edebiyat idi bilcümle sıfatın Haşim
Daima yükselecektir derecatın Haşim*

— İrticalen —

Abdülhak Hamit

nın içindedir. Giden şairden çok giden esere yarıyoruz. Haşim, sönmeyen öldü. Eyüp sırtlarına dipdiri bir iç gömdük. Bu ölüm insana bir katil gibi geliyor.

O, bin duymuş, bir vermişti. Onu yalnız eserile beğenenler verilen birle kamaşanlardır. Bu, onun kâğıda dökülen tarafı. Kâğıttaki nin gidişine fazla acımak neden? Verilen bire ölüm dokunamaz. Verilen yaşıyor. Bin duyup bir verenden asıl ölen duyduğu bini toprağa götürendir. Haşim, eserinden bin kere yüksekti. Onu yakından tanıyanların matemlerindeki sonsuz derinlik bundan gelse gerek.

Nesrinin dışı açık, içi aydınlık; nazımının dışı lûgatli, içi iphamlı. Nesrinde daima bir şey anlattı, nazmında daima bir şey duyurdu. Birinde söz, ötekinde ses var. Nesirde ahenkten çekinirdi, nazımda ahenksizlikten korktu. Biri dimağa söylemiş, diğeri hayale sesleniş. Nesrinde bir şeysizlikten, nazmında bir şey olmaktan kaçıyor.. Birinde yakalamanın güzelliği, diğeri güzelliğin yakalanması: Hayır, ikisi aynı şey değil, ayrı iki estetikdir, ve bu nesirdeki hünere ermek belki mümkün, fakat nazmındaki şiire ermek mutlak güç.

Nesri vakiâ sadece fikir değil.

his ve imajla da dolu. Fakat her nesrine dikkatlice bakın, hisler ve imajlar esas fikrin dekorluğunu yapar. Duygular düşünceyi daha özlü göstermek için bir gıda, hayaller düşünceyi daha yükseğe çıkartmak için bir kanat, ve hepsi, bu nesirde, lâf denen molozu atıp mana denen cevheri komprimeleştirmiştir. Orada her küçük kelimenin bile bir büyük yükü var. Bu nesirde bir satır bir sahife gibi.

Nazımın en kabarık hususiyeti ise alâstikiyetidir. Mısraları birer hüzmeye değil yaygın birer aydınlığa benzer. Onları çizgi halinde düşünemeyiz. Dilim dilim değil titrek pırıltılar gibi şekli belirsiz, mananın kendisi var, biçimi yok. Mana kalıplaşmıyor. Kalıpsız manaya istediğimiz biçimi verebiliyoruz. Nazımındaki alâstikiyet şüphesiz buradan gelmektedir.

Bu alâstikiyetin ne kadar geniş olduğunu onun uzun hastalığı ve apansız ölümü karşısında bir daha ve derinden anladım. Birçok şiirleri bana hastalığındaki bazı halleri anlatmak, ölümündeki bazı tecellileri duyurmak için yazılmış gibi geldi: Meselâ hani onun «Deniz» diye küçük bir manzumesi vardır, denizin sahillere çarparak yaptığı isyan, kendisi de sema gibi geniş ve yıldızlıken yerin çukuruna sapanıp kalmasındanmış.

Bir gün Haşimin, hasta yatağında, derinden kıvranışına baktım. Bir ceset halinde yatağa esir olmağın acılığı çok içten ve zehirli anlatıyor. Zekâsının yıldız ve şimşek dolu pırıldayışını görüyoruz. Bana o anda o, yere indirilip yatağa hapsedilmiş bir sema gibi gel-

di. Onun umman gibi engin ruhu da, sahillere çarparak isyan eden deniz gibi bağırıyor sandım:

*Olmak neden neşibi mezellekte bir esir
Bihâd iken sema gibi...*

Meğer bu deniz onun kendiymiş.

Bir gün yarı baygın yatıyordun. Ben masadaki kâğıda birşey yazıp gitmek için sessizce yürüyordum. Hizmetçi hayalet gibi geziniyor. O, uyanır gibi yatağından kalktı ve uyur gibi odasından çıkıyor. Evin içine onun «Yarasalar»ındaki gibi sessiz bir hazan dağılmış. Bizler hazan dolu; o, yürüyen bir hazan. Ne bilelim gözlerinin içli yıldızlarla, bir kumaş gibi, ölümün gecesini örüyormuş:

*Giderler gelirler, san örmekteler
Nücumu kederle zalâmı şebî.*

Gene bir gün, zeki konuşuyor konuşuyor değil de zekânın kendi konuşuyor gibi. Fakat yüzü çok sarı. O sarı yüzle bu pırıltılı zekâ: Sandım ki alev etekli bir ilâh tunç kapılı mermer merdivenlerden kademe kademe yükseliyor ve arkasına bıraktığı gölgeler, titrek ve yassı mumyalar gibi başaşağı kademe kademe sallanmaktadır. Çıkan fikirle inen vücut; ışıklı zekâ ile mumyalı sarı yüz:

*Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yağın
yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semaya
ağlıyarak
Sular karardı yüzün perde perde
solmakta!*

Yukarıda: Ahmet Haşim Abdülhak Hâmit Beyle bir arada, İhtiyat zabıtlığı,
aşağıda: Frankfurt'ta, Rum şairesi ile beraber

Gene bir gün, birer ikişer mısralık, başlayıp ta bitiremediği, bazı şiir parçalarını okuyor. Yeni bir akşam anlatacağım, diyor, ilk be-yiti şöyle:

*Şu bakır zirvelerin ardından
Bir süvari geliyor kan rengi!*

Sustu. Neden sonra, o süvari ile orada bulutlar ve ziyalar cengi olacak dedi. Hakikat bir süvari geliyormuş. Ölümün kan renkli süvarisi. Ve hakikat bu süvari ziyalarla cenk için geliyormuş. Başu bir ziya küresi olan Haşimle cenketti. Etti ve yendi.

En son, ölümünden iki üç gün evveldi. Yatağından bize «çok çoktüm, değil mi» diyor. Belki vüdü biraz dermansız diyorum, fakat gözlerinin şulesi o kadar genç ki...«Onlar sönmez» diyor ve neden sonra, sayıklar gibi «fakat bu vücut bu yatağı saplanmaktan kurtulsa...» diyor. Ah, onun «Başım» şiri, bu şiir o anda nasıl bambaşka bir mana aldı:

*Bthaber gövdeme gelmiş konmuş,
Müteheyyiç, mütekallis bir baş.*

*Ah yarabbi nasıl birleşti,
Bu çetin başla bu suçsuz bedenim!*

Meğer bu şiir şahlanan başla çürüyen bedeninin destanymış. O başu bu gövde götürdü. Şairin suçsuz dediğı o beden şimdi insana bir mücrim gibi geliyor ve şairle beraber bizde:

Ah yarabbi nasıl birleşti?

Diyoruz, o mücevher başla bu dayanıksız gövde nasıl ve neye birleşti!

Vahim hastalığına rağmen onun ölümünü neye hiç hatırımıza getir-miyorduk? Anlaşılan zeki için taşkın dinçliği ölüme kayan çürük dışı saklıyormuş. O, bir mum gibi eriyerek değil, parlak bir lâmbanın birdenbire kısılivermesi gibi söndü. Evet, evet...

*Bir lâmba hüznüle
Kısıldı altın ufuklarda akşamın
güneşi*

Cenazesini götürüyoruz. Kırmızı bayrağı sarılı cenaze sayısız ellerin üstünde ve sayısız bir kalabalığın önünde gidiyor. Islak gözlerimle tabuttaki bayrağı ve yaşlı cemaate bakarken onun «Karanfil» şiri birden bir tablo şeklini aldı. Sinema ekranında, bir ziya katresinin, bütün perdeyi kaplıyan bir şekil oluşu gibi, kırmızı bir karanfil yaprağı tabutu kucaklıyan al bir bayrak gibi büyümüştür; eller üstündeki tabut hicran alevinden bir meşaledir, ve bütün bu cemaat alevle sürüklenen şaşırılmış pervanelerdir; tıpkı onun şirindeki gibi:

*Bir katre alevdir bu karanfil
Gönlüm ona pervane kesildi.*

Altın pırlıtlı bir günde bu albayraklı alevi nereye götürüyoruz?

*Bu beldei zer ve hulyada beklileyen
gözler,*

*«Nerde?» Derlerse,
Ne oldu, nerede o? Derlerse ah o
gözler eğer
Miyahi sayede mevte feciimi anlat.*

«Miyahi saye» Halic'in gölgeli suları mimiş Haşim? Bak Eyüp

sırtlarına mavi bir akşam oturdu ve bak o sırtın eteklerinde uykulu bir deniz ruhlara sükût döküyor. Ne bilelim, hayalinin can veren çizgileriyle yarattığın «O belde» meğer ruhunun ebediyen dinleneceği bir yermiş:

*Mavi bir akşam
Eder üstünde daima aram.
Eteklerinde deniz
Döker ervaha bir sükûtü menam.*

Eyüp sırtlarına bir ceset gibi değil fosfordan bir küre gibi gömüldün. Sen ki ölmeden çok önce ölme nasıl gidileceğini söylemiştin. Atının üstünden al mantosunu rüzgâra dalgalandıran eski Feshane kahramanları gibi, güneşin kızıl kumaşını arkasına takan bir gidiş:

*Kanlı bir gömlek
Gibi harayı şemsi arkamdan
Alıp sürükliyerek...*

Eyüp sırtlarında güneşi sürükliyen bir muhayyele yatıyor.

«Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş»

Haşim, bir sada gibi değil bir tat gibi kaldı. Kadehten iksir alır gibi «Piyale» sinden şiri içtik.

Haşim unutulmıyacak değil, unutturmıyacak. Unutmamak bize kalsa güvenilmez. Hafızalar nan kördür ve Hâmidin dediği gibi nisyan makberlerin en sefilidir. Lâkin Haşimi biz hatırlamasak ta o hatırlatacak. Çünkü onun şiri yalnız kâğıda değil ay gibi, rüzgâr gibi, göl gibi, akşam gibi sahifelere yazıldı. Yazan yazıdadır, ve yazı her zaman gözümüzün önünde duruyor.

Bakınız her «batan ayın kenasına satırlar» gizlenmiştir. Onları okuyunca görürüz ki orada yarasını yıkayarak acısını avutan vurulmuş bir ilâh var. Yolumuz bir gün Almanya'ya uğrar da, elektrik tufanları üstünde, nereye gideceğini şaşırان biçare mehtabı görürsek «işte Haşimin ayı» diyeceğiz!

Havuzda kuğuların süzülüşleri ne bakarken hande yüklü bu küremilerin yıldızlardan inşa olunduğunu hatırlıyacaksın. Rüzgâr çıldırmışsa «bağır bağır gamı afakı bişükûhe bağır» diye biz de onun hanchesile haykıracağız. Hele akşamlar; akşamın her çeşiti Haşimden bir çeşni söyler. Bu toprak üstünde de akşam varsa Haşim de var.

*Ey sen
Ki şimdi şüpheli bir şekli pürhayal
oldun*

Bu mesayi semanın altında.

Yalnız semanın ve mesanın değil toprağın altında şekli dağılan o hayal en canlı hakikatten daha diri. Aramızda olanlar var, bizde değildir; Haşim aramızdan gitti, bizden gitmedi. Ölen belki tamamen ölüyor. Fakat böyle ölümlerin ölmeyenlerde yaşadığı şüphesiz. Biz diriysek o ölü değil.

Akşam olunca Eyüp sırtlarına bakınız. Karanlıklar üstünde ziyadan bir heykel göreceksiniz. Yıldızlarla dolu bir çift gözün seyyal alevleriyle yapılmış bir heykel ki oraya şu dört mısra ile dikildi:

*Oldü çeşmin nücum ile malî,
Onların iştiali seyyalî
Seni gûya karanlık üstünde
Etti bir heykeli ziya gibi hâk.*

Eseri ve kendisi

PEYAMİ SAFA

Piyale mukaddemesinde, bazı muasır telâkkilere uyarak, şiirde vüzuhun ve mananın şiddetle aleyhtarı görünen Haşimin bütün eserleri vazihdir:

*Bir taraf bahçe, bir tarafta dere
Gel uzan, sevgilim, benimle yere,
Suyu yakuta döndüren bu hazan,
Bizi garkeyliyor düşüncelere...*

Diyen, Piyaledeki «Sonbahar» şirinin şairi, yahut ta:

*O kadar natuvan ki gizli sesin,
Kendi derdinle kendin ağlarsın,
Sana derdin senin kifayet eder...*

Diyen Göl saatlerindeki «Sonbahar» şirinin şairi bir Musset kadar vazihdir ve Mallarmé'den de, Valéry'den de uzaktır. Onun sembolizmi belki yalnız doktrin sahasında kalan bir temayülden ibaretti ve tıpkı, Fransada da bazı yanlış olarak bir simbolist şair tanıyan de Régnier gibi, arada bir açıkca lirik, yahut romantik, çoğu da, renklerle ve şekillerle istediği gibi oynayarak tıpkı kendi zevkine göre tashih eden bir aydınlık rüya şairiydi.

Kendisi de Göl saatleri mukaddemesinde bunu pek sade bir tarzda söylüyor:

*Seyreyledim eşkâli hayatı
Ben havzu hayalin sularında,*

*Bir aksi mülevvendir onunçün
Arzın bana ahcar-ü nebatı.*

Bence Haşim, doğduğu topraktan ebediyen ayrılan depaysé ve mahzun bir çocuğun tabiat manzaralarını derin bir gurbet ve melâl içinde yoğurarak tamamen enfüsî şartlarla yeniden yaratma iştiağını taşıyan tam bir tabiat şairidir.

İki manzum eserine de bakınız; şiirlerinin hep mevsimlere, karanlıklara, rüzgârlara, kuşlara ve böceklerle, güneşe ve aya tutulmuş küçük sihirbaz aynalarıdır. Göl saatleri: «Öğle», «Öğleden sonra», «Akşam», «Gece», «Gece yarısı», «Seher» - «Siyah kuşlar», «Mehtapta leylekler», «Karanlıkta beyaz kuşlar», «Kuğular», «Yarasalar», «Tulûu kamer», «Batan ayın kenarına satırlar», «Zulmet», «Yaz», «Sonbahar», «Kış», «Deniz», «Şeb-nisan», «Rüzgâr». Piyale: Gene «Sonbahar», «Havuz», «Bir yaz gecesi hatırası», «Orman», «Şafakta», «Karanfil», «Bülbül», «Karanlık», gene «Hazan», «Nehir üzerinde», «Gece», «Zühreye» ... hep tabiat intibalarıdır.

Bunun için Piyale mukaddemesinde «şiir hakkında bazı mülâhazalar» beyan eden Haşim belki farkında olmıyarak, fakat haksız olarak herkesten ziyade kendi kendine hücum etmiş sayılır; ve belki daha sonraları bu şiddetli tenkidinin hedefi kendi tarafından da an-

laşılmağa başladığı için artık şiir yazmaz olmuştu. Vezin ve dil inkılâpları da ona şairane mazisini inkâr ettirecek kadar üstüne yüklenen bir tekâmül vahşeti gibi görünmüş olabilirdi.

Karanlık şiirle gözleri karardığı veya aydınlık şiirle gözleri kamaştığı için her iki nevi eserde de güzelliğin halis maddesini göremiyenler, ya birer müfrit iddiacıdırlar, yahut ta şiirden anlamıyorlar. Bunun için Haşimin çok vazih ve malzemesi tabiat kadar alelâde görünen şiirlerini Piyale mukaddemesile mahkûm etmek istemem. Diyeceğim ki şarkın ve garbin hiç bir şairi, Ahmet Haşim kadar, tabiati sapsarı bir melankoli adesesinden geçirerek ve parlak bir rüya da eşyayı banyo eden esrarengiz şualardan taktir ederek, adeta otoların büyürken çıkardıkları gizli sesi bile duyacak derecede bizim içimize nakletmemiştir. Haşimin muhayyalesi, bir kaleidoskop gibi üç beş renkten ve maddeden sız sız terkipler çıkarmak harikulâdeliğine mazhardı: Su, güneş, ay, kuş, gökyüzü veya karanlıklar, onun her şirinin, hatta her mısraının dekorunda yeni, ayrı ve bambaşka bir vazife alarak karşımıza çıkarlar; unsurları ve kelimeleri çok mahdut olan bu şiirde birbirine eş olan, tekrarlanan hayale tesadüf edilemez: Ay, kamer veya mehtap bazan «cananın taze belinde kemer» dir; bazan «semadan oklar gibi yere düşerek kalbe saplanır.» Bazan «bu kitabın gecesinde kari için yere serilir.»; bazan da «ezeli bir ruhu münevver» dir; «bazan sarı bir çehrei rüya gibi hissiz» dir; bazan «kollarda yatan bir

ruhu melâl» dir; bazan «bir matem seyyal» dir; bazan «kenardaki fağfur kâselerde biriken ziyai mu-kattar» dir; bazan «suda teskini zahmeden bir vurulmuş ilâh» tır. ve bütün tabiat unsurları, Haşimin muhayyalesinde namütenahî şekiller ve manalarla, bir düziye, hep yeniden doğarlar. Tabiat intibaları bu derece zengin ve değişikli, adeta şiirlerinin üstüne yerden ve gökten bir hayal tufanı halinde fıskırıp boşanan bir şair, garpte ve şarkta, yalnız Ahmet Haşimdir.

Onun melankoli ile tabiatın izdivacından doğan şirinin hulâsasını bir mısraında bulur gibi oluyorum:

Güya ki uyur kalbi tabiatte bir
«Efsus!»

Nasir Ahmet Haşim, eğer istihalesinin menşesine dikkat edilmezse, karşımıza başka bir hüviyetle çıkmış gibidir: Şiirlerindeki melâlin yerine, nesirlerinde bazan tatlı ve bazan kemirici bir istihza gelmiştir. Şiirlerinde yalnız kalbinin beş hissile ve yalnız tabiate bakan, rüzgârları dinliyen, kokuları tenefüs eden, mevsimleri tatan ve ııklara el dokunan Haşimin nesirlerinde, şairane vizyonlar hiç eksik olmamakla beraber, zekâsının beş hissi faaldir: Artık nasir Haşim yalnız tabiate değil, cemiyet hâdiselerine ve insan ruhuna da bakar; günün kalbini de dinler; aktüalite vak'aları hakkında hükümler verir, tenkit veya hicveder. Fakat her iki eserinde de Haşim tabiati veya cemiyeti yalnız kendine göre interpreter eden, en afakî maddeye bile kendi benliğinin mührünü basan «bir taraflı» insandır; bunun için

Hasım Sütçü
17/10/1910

Hasım, Mülkiyeliler gezintisinde, Frankfurt'a gitmezden evvel, Mülkiyenin sabık müdürü Hâmit ve Salih Arif Beylerle beraber, Mülkiye siyasi şubede...

bazan paradoksal, ekseriya da fantezisttir. Hükümlerinde şeniyete ayrılacak pay, zaman zaman, idrakin ve tesadüfün eseridir.

Haşimin kendisine şiirlerinden ziyade nesirleri yakın görünür. Adeta her fıkrasını ve makalesini yazmadan evvel, nebuleux bir halde arkadaşlarına anlatmıştır ve ekseriya da nesirlerini konuşurken tekemmül ettirerek sonra kâğıda geçirmiştir. Denebilir ki Haşimin sohbetleri, yazacağı nesirlerin birer müsveddesiydi. Şu farkla ki Haşim konuşurken bütün manasile impulsifti. İhtirasları, zekânın bütün kontrolundan kaçarak, yalnız muhayyelenin gardrobunda güzel esvaplar giyerek dile gelirlerdi. Nesirlerinde ise akıl ve muhakeme tarafından makiyaj görürlerdi. Fakat bu tashih, hiçbir zaman, ilk fısırtışın vahşi güzelliğini bozacak dereceye varmamıştır.

Onun nesri, şiri ve kendisi arasında, bazan hayret verecek kadar göze çarpan mübayenetler, haki katta izahı mümkün şeylerdir. Haşim medenî bir primitifti. Zekâsile insiyakları arasındaki kavcanın siddetidir ki ona hüviyet verir; kalbini vaktinden evvel durduran da bu olmuştur. Medenî olduğu için Greko - Lâtin kültürünü hazmetmiş, yeni içtimaî muhitlere inmiştir, tekniği vardı; fakat cemiyet kafesine tıklan primitif Haşim sık sık bunalıyor ve kükrüyordu.

Arkadaşları arasında içtimaî bas kıyı fazla hissetmediği vakit onun anî öfkeleri, sıçrayışları, bağırışları, gücenişleri; küfürleri ve tezilleri serbest kalan primitif ruhunun tezahürleridir. Hiçbir isterik kadında eşine tesadüf etmiyeceğimiz bir çabuklukla, adeta göz kırpmaya vakit bulmadan onun kinden muhabbete geçirdiği ve hassasiyetinin her türlü aklî müdahaleden mahrum veya azade kaldığı görüldü. Hastalığıle bu tabiatleri arasında mukabil tesirler aramak benim salâhiyetim değilse de yanlış birşey olmaz sanırım. İşte primitif ve medenî Ahmet Haşim, yemek ve kitap meftunu Ahmet Haşim, insiyaklarının haşimi ile zekâsının Haşimi arasındaki kavcanın siddeti, gayet derin bir gurbet hissile de karışarak, onda melankoli, istihza ve ilcaî bir tabiat vücude getirmiştir.

Bu melankoliyi ve Haşimin kalbini şiirlerinde, bu istihzayı ve Haşimin zekâsını nesirlerinde, bu ilcaî primitif tabiati ve Haşimin insiyaklarını sohbetlerinde bulmak mümkün olurdu, sanırım. Eğer bir şeyler anlamak için insan denilen küllü bölmek salâhiyetimiz varsa ve böylece, terkinin vahdetini gözden kaçırmak hatasına düşmüyor sak...

Hulâsa, Ahmet Haşim, az içti maî bir mahlûktu, çünkü çok şairdi.

Ahmet Haşim'e dair

AHMET HAMDİ

Biz, bugünkü nesil, fikir ve san'at hayatına, Haşimin yıldızı altında girdik. Tefekkür ve tahassüsümüzde «Piyale» ve «Şiri kamer» şairinin büyük tesirleri oldu. İlk yazılarımızı onun etrafında yazdık. Onun için Haşime borçlu olduğumuz şeylerin tam bir muhasebesini yapamayız. Bir gün, bu son yirmi, otuz senenin fikir ve san'at hayatını toplu olarak tetkik edecek olanlar onun kendinden sonra gelen nesil için nasıl bir mürşit olduğunu göreceklerdik.

Nurullah Ata haklıdır: İstikbalin san'at tarihinde bu devrin adı **Haşim devri** dir.

Haşimden evvel, Türk dehasının Avrupa ile temasları bir takım şairler yetiştirdi. Bunların içinde son derecede büyük olanlar ve son derecede sevimli olanlar şüphesiz ki vardır. Fakat hepsi, henüz tamamlanmamış bir istihalenin doğurduğu bir takım but ve keyfiyet hatalarıydı. Kimi Davalacro'nun çocuğu gibi nisbetsiz vücudünü ışık altına çıkarmaktan mahçup, lûgat sahifelerinde gizlenip kaldı. Birkaçı ise sadece yaptıkları işin büyüklüğüyle anılan birer üsture oldular.

Biz ilk defa olarak Ahmet Haşimle, Avrupalı manasında ve beşerî nisbette büyük şairi tanıdık; şirin arkasında bütün bir estetik ve nizam âleminin mevcudiyetindeki zarureti öğrendik. San'atla hayatın

arasındaki münasebetin derecesini tayin eden, şiri binbir temayüllü hayatın önünde anlaşılmaz bir dil ve acip bir şarlatan vakarile vazeler veren bir hatip gülünçlüğünden kurtarıp, onu ruhumuzla başbaşa kaldığımız pek az anların lezzeti yapan da odur. Bu itibarla **Derghâh** mecmuasında çıkan «Piyale» mukaddemesi hakikî bir dönüm yeridir.

İki türlü şair vardır. Birisi ummun - bizdeki münevverler bu umuma dahildir - kabule mütemayil olduğu manada «ilhamlı» şairdir. Günlerin ve anların getirdiklerini kendisine has bir teknikle ören adam. **Paul Valéry**'nin haklı olarak telgraf ahizesine benzettiği bu cins şairlerin san'at karşısındaki vaziyetini izah eden bir takım kelimeler vardır ki, ekseriya eserlerindeki tenakuzun mazeretini de teşkil eder: Demin kullandığım **ilham** kelimesi, artık hiç kullanmadığımız **sünuhat** kelimesi gibi. İkinci kısım şairler ise bunun tam zıddıdır. Eserlerine tesadüfün hiçbir müdahalesini kabul etmezler, şiri hariçten gelen bir itişin zarurî neticesi olarak değil, zekânın iradî bir gavreti olarak anlarlar. Ahmet Haşim bu cinsten idi. Kendi iradesi, kendi zihnî ceh-tile yapmış olduğu bir dünyayı, kendi nizamile terennüm etti.

Bütün eseri karıştırılsın, aynı derunî nizamın gittikçe kudretlileşen

devamı görülür. Onda hiçbirşey, başka birşeyi nakzetmez, herşey, herşeyi tamamlar. Daha ilk şiirlerini yazdığı devirlerin mahsulü olan makalelerde bile bu nizam, bu yekpare hayat ve san'at görüşü, şüphesiz çok eksik bir şekilde, fakat gene mevcuttur.

Ahmet Haşim şire 1908 den sonra başlıyan nesildendir. O, velveleli hâdiselerle, taşkınlık ve felâketle dolu senelerde, bir orkestranın tunç ve demirden uğultusu içinde uyanan berrak bir flüt sesine benzeyen bu şiirler, bittabi derhal dikkati kendine çekemedi. Zaten efkârı umumiyeye hiçbir tavizat vermiyordu, sonuna kadar da vermedi. O insanlara değil, bazı insanlar ona gitti. Hotbinlik diyecekse - niz, ne zararı var, muayyen bir dereceyi geçtikten sonra herşey güzeldir. Balkan harbinin sonuna kadar olan bu devre onun en velut devresidir. Çünkü «Piyale» deki Şiri kamer lerle beraber bütün Göl saatleri bu devrindir.

Bu devredeki Ahmet Haşim, sade telâkkileri itibarile değil, bizzat eserlerinin de garpli örneklerine pek yakın olduğu bir Haşimdi. Mallarmé'den ziyade onun şakirtlerine giden bir yazış ve duyuş tarzı vardı. Daha fazla senbolizmin «musikiye yakın bir şiir» hevesinden gelen serbest nazım tecrübesinden bahsetmek istemiyorum; neçden gelirse gelsin biz bu tecrü-

beye «zulmet, yollar, o belde» adile tanıdığımız üç şaheseri, ve onların melâlli idealizmini borçluyuz. Fakat, bazı manzumeleri, «Şebi Nisan» ı Samaine ile,

O eski hücreye benzer ki ömrünün kederi

mısraının başladığı manzumeyi Rodenbach ile biraz fazlace düşüp kalkmanın mahsulleri addedebiliriz. Keza «Akşi sada» ve «Şiri kamer» lerde Tel qu'en songe, şairini uzaktan hatırlatan çeşniler vardır. Bittabi bunu söylemek, ne birincisindeki orkestral gururun, ne de ikincisinin, ay ışığından örülmüş bir kumaşı andıran esiri nescinin aynen Regnier'de bulunduğunu söylemek değildir. Bu devrin asıl güzel eserleri, bize bugünkü Haşimi sade vadeden değil kısmen veren şiirleri, «Göl saatleri» nin baş tarafındaki küçük manzumeleridir. Birer İmpressioniste resim etütlerine benzeyen bu şiirlerde Haşim, eşyadaki gizli mutabakatleri yakalayan, tabiatın cevherini sızdıran bir şairdir.

İkinci devre epeyce uzun süren bir sükûttan sonra Şebap mecmuasında çıkan «Merdiven» şiirile başlar, ve o zamanki gençlerin çikartmakta olduğu «Dergâh» la devam eder. Ben onu Dergâhta tanıdım. Ondan başka Yahya Kemal, Yakup Kadri de kendi muzaffer imzalarını, tanınmamış genç isim -

lerin arasına karıstırmaktan çekinmemişlerdi. Bir fantezi adamı tanılan Haşim, Yahya Kemalle olan bütün ihtilâflarına ve nihayet dargınlığına rağmen Dergâha sonuna kadar sadık kaldı. Ölümünden birkaç gün evvel bana gene ondan ve o günlerden bahsediyordu.

Bizim asıl sevdiğimiz Haşim, şiirleri kadar şahıs ve fikirleri de yetişmemize tesir eden **üstât ve büyük dost**, bu ikinci Hasimdir. Birkaç senelik sükût onu değiştirmemiş, fakat takviye etmiş, lisanına ve sanatına büsbütün başka bir olgunluk getirmiş, şirinin sesini genişletmişti. Artık o :

Melâli anlamıyan nesle aşına değiliz

mısraatın inkârı içinde yaşamıyordu. Halinde bir takım meseleleri halletmiş insanların emniyeti vardı. Artık, yazmak, yazmamak onun için bir fırsat meselesiydi. Zar avcunun içinde idi ve istediği anda onu fırlatarak kaderi yenebilirdi. Nitekim böyle oldu.

Dergâhla beraber nesir yazan Haşim de tanınmağa başladı. Da ha evvel gündelik gazetelerde çıkmış bir iki yazı, bilhassa «bir ecnebi ile mülâkat», onun ne kudretli bir nâsir olduğunu göstermişti. Bunu «Müslüman saati», «Alev kelimesinin imlâsı hakkında» ve diğer, lezzetini ve kokusunu sonuna kadar hatırlıyacağımız birer meyva gibi zaman zaman tattığımız makale ve fıkralar takip etti. Bunlar o vakte kadar mislini pek az veya hiç görmediğimiz derecede güzel şeylerdi. Fakat asıl kıymetleri bu güzelliklerinden değil — çünkü nesir, şiir gibi sadece güzeli istihdaf etmez—

bize, Haşimin şiirlerinde ancak birer köşesini gösterdiği dünyayı izaha yaramalarından gelir. Bazıları onun nesirlerini şiirlerine tercih ediyorlar. Bu, yaprağı meyvaya tercih etmeğe çok benziyen bir zevk hatasıdır ki tashihe bile değmez.

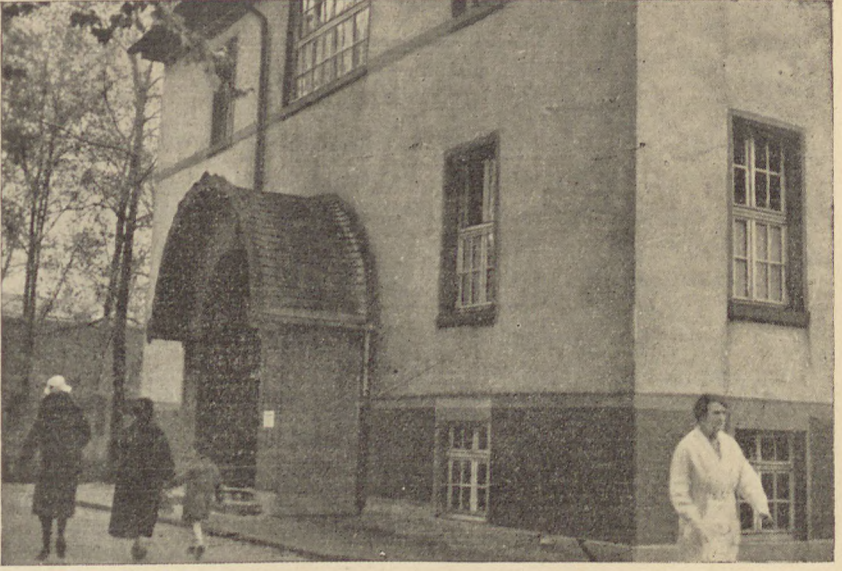
Haşimin nesri, onun rüyasile hayat arasına atılmış bir köprüdür. Bu köprüden o, bazan inandığı kıymetlerin propagandasını yapan bir güzellik havarisi, bazan da çirkinlik ve hamakat dünyasına akınlar yapan müthiş bir silâhşor halinde ve sık sık geçerdı. Tıpkı konuşması gibi.

«Hareket» in her itibarla hâkim olduğu bir dünyada, sadece bir «rüya» adamı olduğunu hissetmenin bazı acılıkları vardır. Bu, talihini vaktinden evvel bilmeğe çok benzer ki, herkes buna tahammül edemez. Haşimin konuşması ve nesri bu acılıkların zaman zaman boşandığı iki kapıdır.

Haşimde hilkatın pek nadir bahsettiği mevhibelerden biri vardı. Etrafına her gün yenileşen ve hiç yıpranmıyan bir ilk insan hayretle bakmanın sırrını bilirdi. Kanunları kadar yeknesak olan tabiati her defasında yeni bir renk ve ısıklık altında yakalaması bundandır. Onun şirinde asil bir istihale her an eşyayı keşif uykusundan uyandırır ve ona zengin bir hüviyetin kamaşmalarını izafe eder. Niçin söylemiyelim, Ahmet Haşim bir primitifti. Fakat Gourmont'nun mektebinden yetişmiş ve Mallarmé'nin kapalı dünyasındaki mücerret, saf güzelliklerin esrarlı lezzetini tatmış bir primitif..

Fransız senbolizmi bir ucu Al -

Haşimin Frank -
furt'ta yattığı
hastane

Ahmet Haşim
Frankfurtta Türk
hasta arkadaşile
beraber

Ahmet Haşim
Frankfurtta has-
tane bahçesinde

man felsefesine ve bir ucu da bazı İngiliz şairlerine dayanan çok çetrefil estetik manzumeleri kurmasına rağmen, şiir bahislerine hemen hiçbir zümreye nasip olmıyan bir nevi vüzh getirmişti. Bir taraftan şiri kendi cevherine yabancı şeylerin müdahalesinden kurtarıırken, diğer taraftan onu en basit ve en esaslı unsuruna, yani kelimeye irca eder. «Şiirlerimizi fikirlerle değil, kelimelerle yazarız» sözü Mallarmé'nindir. İşte bu kelime zevki, hatta bu kelime dinî (çünkü senbolistler onu bir nevi din haline getirdiler) onların san'atı kadar Hasimin san'atını da izah eder. Bittabi, herhangi bir san'atın bir formülle izahı nekadar mümkünse!

Senbolistlerin ve onlarla beraber Hasimin anladığı bir tarzda kelimeciliği hemen her şairde az çok tesadüf edilen seçme titizliği ile karıştırmamalıdır. Onun sirinde kelime, ötekilerde olduğu gibi muayyen bir mananın işareti, az çok muvaffak bir ses terkininin cüzü olarak kalmaz, bütün bir telkin âleminin müjdecisi, bütün bir tedai silsilesinin başlangıcı olur. Bir cümle ile o, sadece vision'un bir ifade vasıtası değil bir parçasıdır; ve bazan da bütün istiareyi tek başına yüklenerek onun yerini alır.

Her kelime, mısradaki vaziye göre ya bütün kudret ve renge aydınlanır veya silinir. Eski, yeni her şiirde içinden aydınlık şeylerin parlıtisile yanan, veya sönmüş bir dünya gibi yalnız bir gölge yığını halinde duran bir takım kelimeler bulabiliriz. Haşimin yaptığı, bu basit ve devamlı tesadüf, tıpkı Mallarmé gibi şuurla idare etmesindedir. Buna varmak için

kullandığı usulden, tecrübelerinden bahsetmedi. Fakat dikkatli bir tetkik bu yekpare mükemmeliyetin dayandığı sırrı belki de bulabilir.

Bir zamanlar onun şiirlerini vüzhuzsuzlukla iphamla itham ettiler, bizzat kendisi de benimsemiş olduğu estetiğin icabı olarak bunda ısrar etti. Hakikatte ne o, istediği kadar müphem şiirler yazabildi, ne de muarızları, bu yeni tarzda kendilerini şaşkırtan tarafın ne olduğunu bulabildiler. Onun şiirleri, sözle sükütun birleştiği müntehada yapılmış birer tecrübe idi. Eğer onlar bu yeni şiirde, ötedenberi alışmış oldukları şeyleri anyacakları yerde, sadece bir «rüya»nın kendi fevkatabia renklerini muhafaza edebilmek şartile başka nasıl anlaşılabilirliğini düşünmüş olsalardı gafletlerinde bu kadar ısrar etmezlerdi.

Ahmet Haşim rüyalarını, daha doğrusu bu rüyaları kendisinde başlatan eşya ve dekoru anlatan adamdı. Piyale mukaddemesinde okadar ısrar ettiği telkin kelimesi de bu manada anlaşılmalıdır. Şairin, kendisinde şiir haletini uyandıran tabiat parçası veya eşya ile kari başbasa bırakması ve «iste zarf bu, içini sen istediğin gibi doldür; benimkinin aynı olmazsa bile benziyen şeyleri duyacaksınız!» demesi! Böyle bir şire anlaşılmaz denemez. Zaten anlaşılmıyan şiir yoktur. Bremönd'un meşhür konferansında Gerard de Nerval'den misal olarak gösterdiği kıt'a bile bu şairi iyi okumuş olanlar için gayet açıktır.

Haşimin şiri vazihti, fakat bu vüzh, meselâ Fikretin vüzhuna benzemez. Valéry kendi kahramanı

olan M. Teste'den bahsederken «onda, der, kökü aydınlıkta olan bir ağacın vüzuhu vardır, onun için karanlık görünür.» İşte Haşimdeki vüzuh. Daha doğrusu nesre ait mevzuların yerine sade hulyalarını ve ruh haletlerini anlatanların vüzuhu.

Bittabi şiirde tek bir ruh hali yerine adeta hikâye veya romanda imiş gibi devam halinde bir hareket isteyenler, bu kendi üstüne çöreklenmiş san'attan birşey anlamıyacaktı, onu akli selimin ötesinde görmeğe çalışacaklardı.

Haşimin san'atı nağmesini bulmuş olan bir fikirdir. Hiçbir vaazda bulunmaz, hiçbirşey hikâye veya isbat etmez. Sonsuz bir uçurum kenarında açmış nadide bir çiçek gibi, büyük ve ezeli endişenin, ölüm fikrinin etrafında altın arabesklerini örmekle iktifa eder. Onun içindir ki bizzat kendisi, şiri sözle musiki arasında, sözden ziyade musikiye yakın bir san'at olarak tarif eder:

*Yarı yoldan ziyade arza uzak
Yarı yoldan ziyade mahe yakın*

Bu musikide sadaların yerini kelimeler tutar. Çünkü kelimeler düşünen bir ruh, canlandırılan bir renk sahibi oldukları kadar, zamanı taksim eden bir tannaniyete de maliktirler. Şair dediğimiz sibirbazın kudreti bu birbirinden ayrı, hatta zıt kabiliyetleri tek bir mü-kemmeliyet haline getirmesinde

dir. Zıt diyorum, çünkü bir kelimenin, ahengi ve kendisini teşkil eden hecelerinin hususiyet ve renkleriyle, lûgatteki manasına ihanet ettiği kesretle vakidir. Şiir lisanında vasıfların büyük rolü buradan gelir. Haşimin bu tarafı çok kuvvetliydi.

Bütün bunları söylemekle Haşimin şiirine yegâne nizamını musiki verirdi demiş olmuyorum. Belki bu şiirin bazı taraflarının ancak musiki vasıtasıyla izahı mümkündür kanaatindeyim. O şiri bir nevi Evocation lisanı yapmıştı. Şeklin hencesesini kırıp atmış, kafiyeyi uzak bir ses tedaisi ve bir nevi tema tekrarı haline getirmişti. Hatta mesele, «Bir günün sonunda arzu» ve «Şafakta» gibi bazı manzumelelerinde muayyen ses kıymetlerinin bir nevi variation'larını bile bulmak mümkündür.

Fakat o, bundan ileri gider, on on beş senelik bir fasıla ile iltihak etmiş olduğu garp neslinin birçok telâkkileri gibi, imkânsız olan hulyasını da kabul ederdi. Bir gün, bu yaz, bana Arapların Celcelütiye kasidesine benzeyen bir manzumenin hakikî şiir olacağını söylemişti. Malûmdur ki bu kaside hiçbir manası olmayan kelimelerden mürekkep bir nevi tılsımdır. Bereket versin ki buna hiç teşebbüs etmedi ve eserinin musiki ile olan münasebeti, haddi zatında sözde mevcut olan bazı imkânları sonuna kadar kullanmaktan ibaret kaldı.

Ahmet Haşim'e veda

NURULLAH ATA

Ahmet Haşimin şiirlerini okuyanlar ve sevenler günden güne çoğalıyor. Bir san'atkâr için hiç şüphesiz en güzel olan bu talihi, «parıltı»nın, «Şafakata»nın en ziyade münakaşa edildiği günlerde haber vermiştim. Bunu kendime bir iftihar payı çıkarmak için söylemiyorum. O şiirlerin kıymetini anlamak için onları okumak, fakat hiç bir peşin hükme sapsanmadan okumak kâfi idi. Bittabi onları hâlâ da anlamıyanlar var; fakat bunlarla, beğenmiyenlerle demiyorum, anlamıyanlarla şiir hakkında konuşmağa imkân göremiyorum.

Şair denince hatıra ekseriya fevkalâde coşkun, hisleriyle yaşar, biraz olsun derbeder bir adam gelir. Bu adam tabiatın güzelliklerinden, aşk, elem, ümit gibi «ince» denilen hislerden bahseder. Ahmet Haşim hiç te böyle bir adam değildi. Ve kitaplarında kendisini böyle zannettirecek bir tek satır, bir tek mısra yoktur. Daha doğrusu asıl malı olan, yani kendi kendisini anlayıp yeni bir yol açtıktan sonra yazdığı şiirlerinde yoktur; «Şiri kamer» de, «Şebi nisan» da bulunabilir. Fakat onlar bazı mısraları ile Haşim'i ancak müjdeliyen şiirlerdir; tamamile haşimane degildir.

Haşim, keilmenin «hassas» delikanlılar dilindeki manasında bir şair değildir; o, hisleri terennüm etmez,

kelimelerle, «image» larla oynar. İstiare arar ve mısraları gönül için değil, kafa için bir zevktir.

Ona en çok tesir eden muharrir, Fransız münekkidi Remy de Gourmont olmuştur; üstadı, mürşidi odur. Gourmont'un indinde şirin esası istiaredir; büyük şairler «duyanlar» değil, «görenler» dir. Bunlar en mücerret şeyleri dahi istiare ile müşahhas kılabilirler. Victor Hugo, kemanın sseini bile bir resim unsuru olarak kullanır. Stéphane Mallarmé, içimizde bir türlü ifade edemediğimiz arzuların bir fiil veya bir san'at eseri haline gelmesini her sabah beklediğimizi söylemek için donmuş bir gölden, içinde şeffaf uçuşmalar dolaşan buzlardan, «bakir, tez canlı ve güzel bugünden bahseder.

Ahmet Haşim, Remy de Gourmont'u okuduktan sonra istiare hevesine düştü demiyorum; böyle bir iddia manasız olur, çünkü istiare yapmak kabiliyetini insan kendinde bulamazsa kimseden alamaz. Fakat o büyük münekkidin sayesinde kendi kendini daha iyi anladı. Haşim'in yazılarını **Le problème du style, La culture des idées** den sonra tekrar okuyun, her tarafı birden aydınlanır.

İstiare ve resim; işte Haşim'in san'atının başlıca unsurları:

*Ateş gibi bir nehr akıyordu
Ruhumla o ruhun arasından...*

*Bir eldir ufuklardan uzanmış,
Zulmet bizi çekmekte visale*

*Uçmakta bu ateşli havada
Vusiat demi bir kuş gibi bitap.*

2.— Ahmet Haşim'in şirine, bazan iddia edildiği gibi musiki de -
ğil, resim hâkimdir. Zaten yazının
şekline bile ehemmiyet verirdi.
«Alev» kelimesinin, Arap harfle -
rile, «metli elif, lâm, he, vav» ya -
zılmasına ne kadar kızmıştı! Ale -
vin, «ayın» harfinin ağzından çık -
tığını söylerdi. Bu iddiasında hiç
şüphesiz Rimbaud'nun «Les vo -
yelles» manzumesinden kalmış bir
hatıranın izi bulunabilir; fakat Ha -
şim sesler işiten bir adam değil, ses -
lerde bile renkler gören bir adam -
dı.

Zaten şirin musikisinden biraz
fazla bahsolunuyor; kelimelerin
manasını hesaba katmadan onları
sadece bir ahenk malzemesi diye
kullanmağa kalkmak pek safdilâ -
ne bir harekettir. Fütüristler, bil -
hassa Marinetti, buna pek heves
ettiler; fakat onlar da ekseriya ke -
limeyi kaldırıp yerine bir takım
manasız heceler koyarak buna bir
dereceye kadar muvaffak oldular.

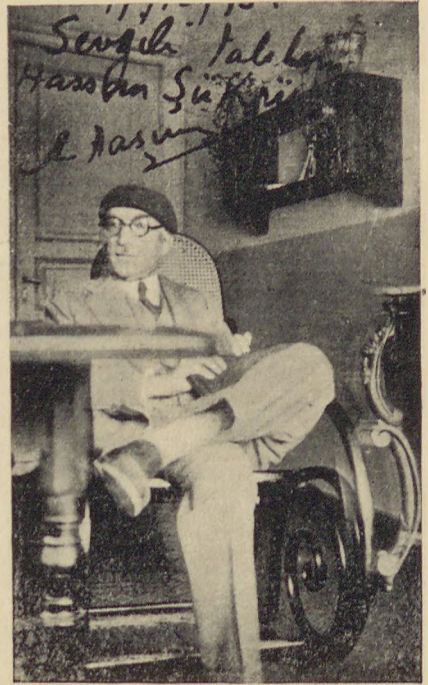
İnsan kafası her kelimedede, her
cümlede bir mana aramağa alış -
mıştır ve söz, hiç şüphesiz ki
bir takım meramların ifadesi için
icat edilmiştir. Onu, asıl yolundan
çıkarmağa çalışmak daima anla -
şılmaz bir hareket olacaktır; mu -
siki varken böyle bir gayretin hiç
bir lüzumu da yoktur. Ahmet Ha -
şim de, Mallarmé de, hatta:

De la musique avant toute chose

diyen Verlaine de böyle bir işe
teşebbüs etmemişlerdir. Şiirde el -
bette ahengin bir ehemmiyeti var -
dır; fakat şiir musiki değildir. O -
nun musiki olduğunu söylemek,
resmin musikisinden bahsetmek gi -
bidir. Şiir gibi resim de bizde, mu -
sikinin tesirine benzer bir ahenk
intibayı uyandırır; fakat bunda hat -
ların, renklerin hizmeti olduğu gibi
şirin bıraktığı musiki intibaında da
kelimelerin manasının, nahvın da
hizmeti vardır. Biribiri yanına ge -
lişi güzel dizilmiş heceler, hususî bir
surette okunmazsa, o hedefe vâsil
olamaz; fakat onları hususî bir su -
rette okumak bir notaya uymak,
yani doğrudan doğruya musiki
hududuna girmektir.

Ahmet Haşim'in hiç bir zaman
böyle bir maksadı olmadı. Onun
da, Verlaine'in de şiirde musiki -
den bahsetmeleri ancak belâgate,
hikmet furuşluğa kalkan nazma
karşı bir isyandır. Haşim'in şiri, bü -
tün symbolistlerinki gibi, musikiye
değil, tedaiye istinat eder. Geceyi
sevmeleri, manayı müphem bırak -
mak istemeleri hep bunun içindir.
Vüzuh, her şeyi adı ile söylemek,
karide hatıraların uyanmasına hiç
te müsait değildir.

3.— Ahmet Haşim yaşamağı se -
verdi. Fakat onun eserinde de, bü -
tün symbolistlerinkinde ve yüz se -
nedenberi şairlerin çoğunda olduğu
gibi, insanlardan, cemiyetin haya -
tından bir kaçma sezilir. Bunun se -
bebini siyaset adamlarının ekseri -
sinde görülen basitlikte ara -
mak lâzımdır. Onlara has ad -
dedilen sahaya girmek san'atkâr i -
çin bir tenezzül gibi geldi. Şairler,

Ahmet Haşım Frankfurt'tan döndükten sonra...

filosoflar, «fil dışı kule» ye çekilip orada kendi kendilerine yaşamak arzusuna kapıldılar. Bu geçici dünyanın işlerine aldırılmaz oldular.

Ben de uzun zaman bu «attitude» ün meşru olduğuna kani idim. Fakat bugün filosofun da, şairin de dünyadan el etek çekmesine razı olamıyorum. Hakikî hâkimlik böyle harekette değil, «agora» ya inmektedir. Şairin de, filosofun da yer yüzündeki vazifeleri, bize bir takım ince hayaller, «subtil» fikirler vermekle bitmez; yalnız derunî hayatımızı zenginleştirmeleri kâfi değildir. Onların eserinde bize umumî hayatta da yol gösterecek işaretler aramak hakkımızdır.

Bunu söylerken şu «thèse» li edebiyat denilen sahte romanları, şiirleri, tiyatro kitaplarını kastettiğim zannedilmesin. Filosofun, şairin belki bir davası olmayabilir; fakat mücerret insanın arzularını, ruhunu tahlil ettikleri gibi umumî hayatı da tefsir etmelidirler. Bugünün filosofu ve şairi ferdi yalnızken himaye ediyor; fakat ona umumî hayatta rehberlik etmekten çekiniyor. San'atkâr da, filosof ta

«cité» nin ön safına geçmelidir; hürriyeti en iyi anlamış cemiyet olan eski Yunanlılar da Sofokles de, Aristot da «agora» dan kaçmamışlardır ve eserlerinde ahenkli hayallerin, ince muhakemelerin arkasında bir «interprétation du monde» vardır.

Ahmet Haşim'de böyle bir şey bulmak kabil değildir. O, «cité» de hüküm sürmek hakkından feragat etmiş şairlerdendir. Tekrar ediyorum, onun bu haline ben de uzun zaman hak vermiştim; ben de şairin bir nevi güzellikler mütehasşısı olup başka şeye karışmamasını doğru buluyordum. Bugün böyle bir hale razı olmuyorum.

Haşim'in şiri güzel bir şüirdir. Bence o, zamanımızın en iyi ve en hakikî Türk şairi idi. An'anemizi takip etmedi, onu genişletti. Şirin ağlamak, sızlamak değil, fikri bir faaliyet olduğunu gösterdi. Türk edebiyatına hizmeti büyüktür. Fakat şairin rehberlik vazifesini görmedi. Bu da onun değil, agora fobiayı hâkimlik sayan zamanımızın kabahatidir.

Ahmet Haşim için

ŞÜKÛFE NİHAL

G ünlük yaşayışle, günlük du -
yuşlarla bir türlü dolamıyan
ruhlarımızın parçalana parçalana
aradığı başka bir dünya, başka bir
varlık vardır. Bu dünya, bu varlık,
bize ekmek kadar, su kadar, hava
kadar lâzımdır. O dünyanın, o var-
lığın uzaklarında kaldığımız zaman
ruhlarımızın nasıl kavrulduğunu,
nasıl buzlaştığını hepimiz biliriz...
Bir lokma ekmek bulamadığımız
gün, midemiz ıstırap duysa da ba-
şımız göklerde; lâkin, ötekini
bulamadığımız zaman... ruhumuz
sefil olur; çamurlarda sürünüyor
gibi eza duyarız...

O dünya, o varlık san'attır; şiir-
dir, güzelliştir...

Ona ulaşamıyan günlerin acı -
sını çekenler bilir...

Her gün şakaklarımızı döven
demir çekiçlerin bıraktığı zonkla -
mayı; bizi bir anda kara topraktan
mavi göklere uçurveren bir mısra-
dan, bir besteden, bir renkten baş-
ka hangi kuvvet durdurabilir?

İşte, bediî'nin hasretini çeken ruh-
larımıza Haşim sevgisi bunun için
doldu...

San'atı, yalnız, herhangi bir fik-
rin propagandacılığına hasretmek
istiyenlere ve bunun için Haşimi

tenkit edenlere hak vermiyorum.

San'at, bizim herşeyimizdir; bizi
en çetin yollara ancak san'atın bü-
yülü sesi götürebilir. İnanmadığı -
mız şeylere san'atkârın tek işare-
tile iman ederiz. Halbuki, o bizi za-
man zaman, manasını bilmediği -
miz, anlamadığımız güzelliklerin
ardından da sürükler. Gök, bulut,
dalga, çiçek, aşk... Evet, hayata
faydası olmıyan şeyler gibi, ama, ne
yapalım ki, taş, demir gürültüsün-
den yorulan kafamızı bu boş rü -
yaların, bu faydasız görünen gü -
zelliklerin esirliğinden kurtaramı -
yoruz...

Halbuki yokluğu ruhlarımızı par-
çalıyan bediî ihtiyacı duyurması i-
tibarile her güzel şeyde de bir fay-
da yok mu?

Ahmet Haşim, elimizle tutama-
dığımız, ancak uzak ufuklarda rü -
yasını gördüğümüz güzelliği bize
en çok aksettiren bir şairdi. Onun
ölüme mahkûm oluşu, bir seneden-
beri bizi damla damla zehirledi. O,
hergün yatağında eridikçe, ruhu -
muza dolan «Piyale» nin damla
damla kurduğunu duyduk. Ha -
şim sönerken, göklerde güzellik sö-
nüyor gibiydi...

Diyorlar ki: Haşim her zaman

etrafında bir erkek kalabalığı gördü; bunun için yalnızdı... Bu günah, Haşimin güzel olmayışında değil, şiri, san'ati anlıyan kadınların muhitine düşemiyen san'atkârın talihsizliğindedir.

Zavallı san'atkâr; sen bu azapla kıvranacağın yerde seni anıyamı - yacak kadar kurak ruhlu olan o kadınlar kıvransalardı...

Seni derin bir mezara indirdi - ler; üstüne kocaman kara taşlar dizdiler; yığın yığın kara topraklar

örttüler...

Seni gömdüler... Gömülen yalnız sen değildin; o gün, seninle beraber, o karanlık çukura, güneşleri, yıldızlarile; renkleri, çiçeklerle bütün bir güzellik dünyası da çöktü, gömüldü...

Senden son hatıra olarak, mezarının üstüne serpilen çiçeklerden birer karanfil aldık ve boşalan ruhlarımızı gene doldur, diye sana bıraktık.

Haşim ve kulaklarım

YUSUF ZİYA

Şair Haşimi, nasir Haşimi, her edebiyatı seven tanır. Onun hangi mısraı vardır ki, hafızalarda bir alev parçası gibi kızıl akislerle yer etmemiş olsun?... Bir sonbahar akşamını seyrederken, Haşimin:

*Bir taraf bahçe, bir tarafta dere,
Sevgilim, gel, uzan benimle yere,
Suyu yakuta döndüren bu hazan
Bizi garkeyliyor düşüncelere!*

Kıt'asını hatırlarız... Bir yaz mehtabı içinde, yalnız dolaşırken, Haşimin:

*İşveyle, fısıltıle, gülüşle,
Olmuş şebi sevda gene bihap,*

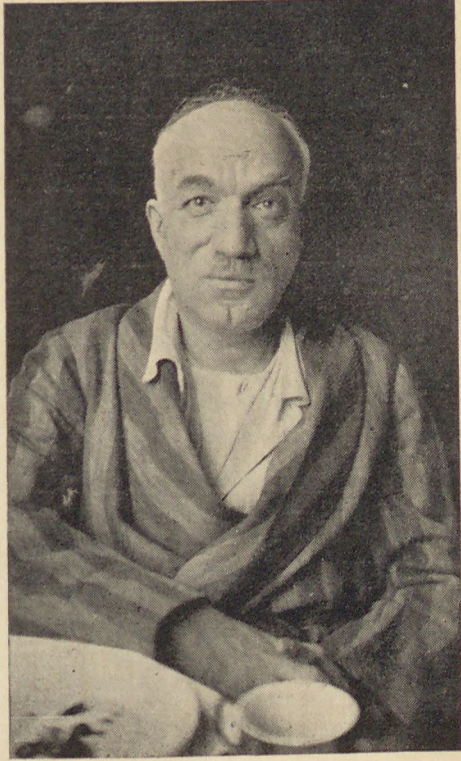
*Oklar gibi saplanmada kalbe
Vurdukça semadan yere mehtap!*

Mısraları dudaklarımızda dolaşır...

Tıpkı bunun gibi, onun yakın dostları da, şimdi her vesile ile konuşan Haşimi hatırlıyorlar: Haşim şöyle söylerdi, Haşim böyle demiştir, Haşim şöyle anlatırdı... Haşim, Haşim, Haşim...

Dünya yüzünde, ses olmasaydı, kulak, körbağırsak kadar lüzumsuz olmaz mıydı?

Haşim öldükten sonra, kulaklarım bana bu kadar lüzumsuz gelmeğe başladı!

Yukarıda: Frankfurt'ta kahvaltıda çerkerken, ölümünden az evvel şair Kudsi Bey tarafından çekilen son resmi; aşağıda: İhsan Bey tarafından tabutunda alınan maskı; Haşimin 927 senesinde talebesi heykeltıraş Sabiha H. tarafından yapılan büstü

Haşim'e ait hatıralar

M. HAYRİ

Büyük ve sevgili dostum Ahmet Haşimin edebî hüviyeti hakkında en küçük bir işaretle bulunmağı ona ve edebiyata karşı bir hüremetsizlik telâkki ettiğim için bunu erbabına bırakarak hususiyetlerine dair bir iki noktayı kaydetmekle iktifa edeceğim.

Bu kadar söze karışmak bile benim için, hadşinaslık olursa da kaybedilen bu büyük adama merbutiyetimin derecesini bilenlerin müsamahada bulunacaklarına eminim.

Onunla nasıl tanışmıştım:

Ahmet Haşimi 1915 senesine kadar yalnız imzasile tanıyordum. O esnada askerî vazifem dolayısıyla seyahatte bulunduğum İzmirden avdetimden bir gün evvel Kordon üzerinde rasgelerek kendisine veda ettiğim bir arkadaşım ah ne âlâ Ahmet Haşim de yarın gidiyor. Yolda beraber olacaksınız, dedi. Evet ama, kendisile maalesef, tanışmıyorum dedim. Ayrıldık. Ertesi gün trene giderken o arkadaşına tekrar rasgeldim. Ahmet Haşim, dün akşam Manisaya gitmiş sizin treninize oradan binecek dedi. Ben, onu tanımanın hüsrânını bana bir kere daha tattırdığından münfail olarak kendisile tanışmadığımı söylemedim mi deyince, bir gün evvelki muhavereyi hatırladı ve itizar etti. Trenimiz Manisaya geldiği zaman kompartımandaki arkadaşlar,

yerlerinin muhafazasını bana havale ederek istasyona inmişlerdi. O sırada bir topçu mülâzimi kompartımana girmek istedi. Ben, yer olmadığını ve boş görünen yerlerin sahipleri olduğunu söyledim. Hafif bir münakaşadan sonra topçu zabitini karşıma yerleşti. Bir müddet sonra, yarı münfail, yarı ürkek bir tarzda konuşmağa başladık. O beni öğrendikten sonra ben onu sordum: Aydın karargâhından ayrılarak yeni tayin edildiği işi umumiye müfettişliğini yapmak üzere İstanbul'a gittiğini söyledi. Ben, Allah versin Aydındaki karargâhtan terhis edilip müfettişliğe tayin edilmek, herkese nasip olmaz, kim bilir dedim. Hayır hiçbir tesirle değil tamamen bir tesadüf eseridir dedi. Ben gene eski fikrimde ısrar ettim. Bilâhare, uzıyan muhavere, ilk hamlede kompartımana girmesine mâni olmak istediğim ve işi müfettişliğini kendisine çok gördüğüm zabitin Ahmet Haşim olduğunu bana gösterince, kendisinden af talep ettim. O gene mahfiyet gösterdi. Trenimiz gece Manyas gölünün sahillerini geçerken Haşim, gölde pırıldayan mehtaba bakarak o sıralarda henüz başlamış olduğu «bir vurulmuş ilâhî andırıyor suda teskini zahmeden bu kamer» şirinin natamam parçalarını okuyordu.

Bu dostluk, onu, Halicin durgun sularına bakan servilerin altına

tevdî ettiğimiz ana kadar fasılasız devam etti. Haşim zaman zaman Manisa istasyonunda aramızda geçen hâdiseyi hatırlıyarak «sen kimse ile kavga etmezken o gün benimle kavga etmek ister gibi gözükmüştün ben de aksine olarak o gün sakindim» derdi. Haşimin İstanbul'a hareketile İzmirde beraber geçirdikleri hayatın nihayet bulmasından ileri gelen şaşkınlığı Kordonda rasgeldiğim arkadaşşıma o zaman çok görmüştüm, bundaki haksızlığını Haşimi tanımak saadetine nail olup onun tadını anladıktan sonra idrak ettim. Haşimden çok zaman evvel vefat etmiş olan o arkadaş acaba bu gün aramızda olsaydı bu ebedî ayrılık onda ne tesir yapardı. Ve o bizim bugün tattığımız acıyı düşünse o günkü muvakkat ayrılığa bu kadar üzülmürmüydü. Bugün onu düşünüyorum. Hırçınlık ve huysuzluğu Haşimin karakteri telâkki edenler ne yânlıyorlar. Darülfünundaki ihtifalde müessir hitabesinde Yusuf Ziya bunu ne güzel anlatmıştır. Haşimin bizden farkı şüphesiz ki fazla samimiyetidir. Hangimiz en derin muhabbetle sevdiğimiz sevgilileri hiçbir fasılaya uğratmadan sevebiliriz. Şüphesiz ki onlardan bıktığımız ve yorulduğumuz zamanlar vardır. Fakat o zamanlar biz, onlara, yüzümüze caliyet ve riyadan bir nikap takarak çıkarız.

Haşim ise en çok ehemmiyet verdiği sevgiye böyle bir sahtelik karıştıramazdı. Muhabbetin durduğu zamanlar bunu izhar eder, tekrar başlayınca onu gene gösterirdi.

Bazıları Haşimi boğazına düş -

kün bir adam gibi anlattılar, filhakika sonsuz ve ümitsiz bir hastalığın çizdiği perhiz listesi içinde en iştahsız adamın muhayyalesi bin bir lokanta vitrini gibidir. Fakat Haşimi tanıyanlar yemeğe olan meylinin hepimizdekinden farksız olduğunu bilirler. Maamafih meyvaları cidden severdi. Bir gün, meyva nefasetinin bire ircaı lâzım gelse üzüm, kavun, şeftali ve portakaldan hangisinin tercih edilebileceğini sordum. «Bunlar, müstakil imparatorluklardır, hiçbirini diğerle mukayese edilemez» demişti. Haşim yalnız birşeye doymazdı. O da samimiyet ve dostluk. Samimiyet ve dostluktan hazırlanmış en mükellef bir ziyafet sofrası bile onu tatmin edemezdi. Pek yakın bir dostunun benim de bir parçacık hissem olan, en küçük bir hareketinden münfail olan Haşim Frankfurt'tan avdet edeceğini haber veren mektubunda şöyle diyordu: «Zannedirim ki önümüzdeki perşembeye İstanbul'a hareket edeceğim, maamafih hareketim günü sana telgraf çekerim, istikbal için kimsesiz zahmete koyma, gelişim sessiz olsun... en iyi arkadaşlarımdan bana muamelesi bu iken birçok kimseleri dost diye geleceğimden haberdar etmeni artık ne için lüzumsuz gördüğümü anlıyorsun, ben arkadaşşıyım, pek rica ederim, bana güvürlü bir İstanbul'a giriş temin et.»

Güzel San'atlar Akademisi ressam Namık İsmail Bey, mektep talebesini Haşimin istikbalinde bulundurmağa karar vermişken «bir küçük lâhzai arama feda bütün alayışı namü sıyıtın» diyen Haşimin o

arzusundan haberdar olunca bu istikbal alayını tertipten sarfı nazar etmiş ve yalnız kendisi gelmişti. Bu suretle geçen kışın soğukça bir sabahında Sirkeci garına inen sol-gün benizli hasta Frankfurt seyya-

hını Namık İsmail, Yusuf Ziya, Münir ve Kadri Fehmi Beylerle birlikte yalnız beş kişiden mürekkep bir samimiyet kafilesi ile karşıla-
mıştık.

Ahmet Haşim'i son ziyaret

SALÂHATTİN İDRİS

Burada san'atinin âciz bir hayranı olduğum büyük Ahmet Haşimi anlatmak iddiasında değilim. Yalnız son nefesini verirken te-sadüfen yanında bulunduğum bu aziz ölünün iki senelik talebesi bulunan ve birçok sohbetlerinden mü-telezziz olmakla iftihar eden bir san'at ve edebiyat meraklısı sıfatıyla tahassüslerimi anlatmağa çalışacağım.

4 haziran pazar günü... Müthiş bir can sıkıntısı içinde geçen kısa bir vapur yolculuğundan sonra Kadıköyünde «Belvü» apartımında idim. Uyuduğunu söylediler. «Öyle ise beklerim» dedim ve karşıki odaya geçtim. Bu sırada kardeşime onun son çıkan kitabından bazı parçalar okuyordum. Haşimin odasından bir gürültü ve bir kadın çığlığı işittim. Derhal ikimiz birden koştuk. Üstat, yarı vücudu ve başı yatakta ve ayakları yerde olmak üzere sırtüstü düşmüş, bir çınar mehabetile yatıyordu. Bütün gayretlerimiz ve çarpınmalarımız boşa gitti. Yüzünde hiçbir ihtilâç ve hiçbir üzüntü alâmeti göstermeden, sanki biraz evvel içinde bulunduğu muvakkat uykudan ebedî uykuya intikal ettiğinin farkına varmayan bir sükûnetle son nefesini verdi. Öldüğüne bir türlü inanmıyorum. Nasıl inanabilirdim ki hayata onun kadar kuvvetle ve candan merbut bir insan tanımamıştım. O, yaşamay çok severdi. Fakat ne çare ki

hayat ona çok sağlam ve dinç bir kafaya mukabil çürük bir vücut vermişti.

Ahmet Haşim bizim bilmediğimiz ve görmediğimiz bir âlemle hali temasta idi. Ders verirken bile her sözünü mitolojik teşbihlerle süslerdi. Ve bu cümleler en büyük hakikatlerin birer vecizesi olacak kadar güzeldi. Her ders bizim için adeta bir ziyafeti edebiye olurdu. Bazı kelimelere adaveti vardı. Onları hiç kullanmaz ve kullandırtmazdı. «Asrı» kelimesi onun hiç sevmediği kelimelerden biridir - bazı kelimeleri de pek severdi.

O söylerken bütün gözler dik katle ona teveccüh eder ve di-mağlar söylediklerinin bir tek kelimesini kaçırmamak için bir - stenograf ihtimamile çalışırdı. Konuştuğu zaman eşya, zaman, mekân değişir ve gözümüzün önünde başka bir âlem açılırdı. Evvelce hiç ehemmiyet vermediğimiz bir hâdisse onun gözüle büyür; ve çok büyük zannettiğimiz şeyler gene onun gözüle küçülürdü. Bir cümle, bazan bir kelime ile en karanlık hakikatleri aydınlatırdı.

Bütün esatiri, eski Yunan ve Lâtin ilâhlarını ailesi efradı gibi bilirdi. Bence Ahmet Haşimin hayranı olduğumuz o zengin muhayyalesi, köklerinin kuvvetini mitolojiden aldığı için o harikulâdeliğe erişmiştir. Estetikten, güzellikten

bahsederken sesi sanki maveraî bir âlemden süzülüp gelirdi.

Onu Süleyman Nazife benze - tenler bir noktada aldaniyorlar. Süleyman Nazif hem his, hem fikir itibarile şarklı idi. Halbuki hisleri tamamen şarklı ve «primitif» olan Haşim, fikir itibarile bir garp müte - fekkirinden farksızdı. En yeni fi - kirleri biz ilk defa onun ağzından dinlerdik.

Ahmet Haşimin başı olgun ve nadide bir sonbahar meyvasıydı. Ve bu başın içinde kan yerine zekâ cevelân ederdi. En büyük düş - manı ukalâlıktı. Herşeyi çabuk unutup düşmanlarını bile sık sık af - fettiği halde ukalâlığı hiçbir zaman affetmemiştir. «Cahil bir aptal ka - dar sevimli, okumuş bir aptal ka - dar tehlikeli ve gayrikabili taham - mül birşey yoktur» derdi.

Yemeği çok severdi. Hatta o kadar çok severdi ki birçok ye - meklerin ahçılığını öğrenmişti. Ve bir gün şaka olarak «Hariciye Ve - kilinin yerinde olsam, Avrupaya zeki ve âlim diplomatlardan zi - yade cahil ve fakat san'atkâr ahçı - lar gönderirdim. Çünkü iyi hazır - lanmış bir ziyafet sofrasında, mi - deye indirilen nefis bir yemek si - yası bir meseleyi de yarı yarıya halleder.» demişti.

Şiri serapa his, nesri serapa zekâ ve dili sevmediklerine karşı hicvin zehirli bir okuydu. Fakat sevmedikleri kimlerdi? Bunu an - cak kendisi bilirdi. Hicivleri okadar kuvvetli ve güzel idi ki bizzat hic - vedilenleri bile memnun ederdi. Bir gün gene hasta yatağında iken Karagözün Bursadaki mezarından bahsediliyor ve bunun hakikî olup

olmadığına dair münakaşalar ya - pılıyordu. Ahmet Haşim güldü ve «yok canım, Karagözün mezarı Bursada değil... Babialide.» dedi.

Bu sözle Karagöz gazetesini tel - mih etmişti. Fakat arkasından he - men ilâve etti:

«Sakin bunu Orhan Seyfiye söy - lemeyiniz. Ben Seyfiyi severim.» Bu sözü o zaman Orhan Seyfi Be - ye söyleyip söylemediklerini bilmi - yorum. Fakat kuvvetle zannediyorum ki Orhan Seyfi Bey o zaman da işitse bu söze gene kızmıyacaktı.

Ahmet Haşimin hicvi yalnız şa - hıslara münhasır değildi. Onun dilinden hiçbirşey kurtulmazdı. Bir gün bir Türk dostile fransızca ko - nuşan bir muharrire kızdığı için kendisinin çok iyi bildiği ve sevdi - ği fransızcaı bile hicvetmişti. «Bu adam hâlâ fransızca konuşmanın etrafta hayret uyandırdığına kani» demişti. Ve arkasından fransızca aleyhinde okadar güzel hicivler söyledi ki o anda hepimiz fransız - cadan nefret ettik. «Avrupada bir otele inip fransızca konuştuğunuz zaman, dedi, bütün garsonların ve kapıcıların gözü sizdedir. Bu adam belki dolandırıcının biridir; ve bel - ki bir gün haber vermeden bavul - ları alıp otelden sıvışmasını diye.» Ben bunları tabii hatırimda kaldığı kadar ve kırık dökük bir tarzda anlatıyorum. Ve arkasından ingi - lizceyi öyle güzel teşbihlerle me - tetti ki bunu dinleyenlerden bir kıs - mı ertesi gün ingilizceye başladılar.

Pariste görüştüğü bir Türk edibi için «o, Parise ve Fransız edebiya - tına bir hurma ağacı kadar yabancıdır» demişti.

Sevmediklerini bu kadar insaf -

sızca hicveden Haşim, sevdiklerini metetmesini de bilirdi. Muhterem hocamız Menemenlizade Etem Beyin kibarlığını anlatmak için, bir gün şunu söylemişti:

«Bu centilmenin göğsüne bir «Türk» kokardı takarak Avrupaya göndermeli ve başka hiçbir vazife vermemeli. Orada sadece Türk asaletini ve kibarlığını bir bayrak gibi temsil etsin.»

yefendinin pek güzel bir teşbihile

Onun eserleri İsmail Habip Be-

bir yanardağın ancak ziyadar birkaç serpintisinden ibarettir. O yanardağın sönmesi gençliği büyük bir mürşitten mahrum bıraktı. Ve bence bir çürük vücudün ihanetile edebiyatımız, üç kıymetli rüknünü birden kaybetmiştir. Hangisine acıyalım? Şair Ahmet Haşime mi? Nasir Ahmet Haşime mi? Yoksa bunların hepsinden daha üstün ve daha kudretli olan «bon causeur» güzel konuşan Ahmet Haşime mi?

Haşimin yüzü

ELİF NACİ

Haşimin yüzü güzeldi, fakat onda kendini çirkin sananların ıstırahı vardı. Zaten his ve fikir adamlarının yüzleri çirkin olabilir mi? Nasıl olabilir ki insan yüzü ruhun portresidir. Yüzlerde vicdan şekillenir.

***

Haşimi kaybettiğimiz günden beri o, kirpiklerime asılmış bir gölge gibi gözlerimin önünde. Hiç ayrılmıyor. Elle tutulmak vehmini verecek kadar canlı bir hayal halinde karşımda. O kadar ki nefesini alıyor ve beni kendisile konuşuracak kadar aldatıyor. Ürperiyorum.

Bu, belki sağken onu çok üzmüş olmamın azabı, belki kendisine karşı lâyıkile izhar edilememiş bir muhabbetin cezası olacak.

Bu gölgeye bakıyorum.

Gülümsüyor, inhinalı kaşları kırmılıyor, gözbebeklerinde renkli ışıklar, dudaklarında o müstehzi bükülüş, çenesindeki çukur, sol yanagındaki kendine çok yaraşan ve Haşimin manasını tamamlayan Haşim çibani.

Haşim karşımda.

***

Haşimin karakterini, manasını en çok, en güzel ifade eden, içini ifşa eden yeri yüzü idi. Onun yüzü susarken de konuşurdu. Haşimin yüzü, ruhunu çerçeveleyen çizgilerin telâki noktasıydı. Rötüslü fotoğraflar niçin sahiplerine benzemez ve kendilerin-

den daha çirkindir?

***

Haşimin gözleri, hayat ve tabiate karşı açılmış esrarlı bir pençeredir. Bu pençereden görülmemiş renklerle, bilinmiyen âlem seyredilir. «Gök yeşil, yer sarı, mercan dallar.»

***

«Çirkinim» diye üzülen Haşime hayatında güzelliğini anlatmak kabilmamıştır.

Mel'un bir istihza ile bu zâfından istifade edip onu çok defa yaralamış olan ben, bir iki hatırayı mırıldanmak istiyorum ve ... bilâhâ hem utanıyor. Hem azap duyuyorum. Fakat günahlarını söyleyenler gibi de ferahlıyorum.

***

Akademideki derslerinden birinde bir gün Medüz'ün kafasını anlatıyordu. birden:

— Çocuklar! dedi. Dün akşam - ismi lâzım değil - bir hanımefendinin çayında idim. Her zaman bana iltifat eden bu hanımefendi nedense dün akşam bende bir Satir profili olduğunu söyledi. Gerçi ben güzel bir adam değilim ama, bir Satire de benzemem sanırım. Bizden: «O kadın haltetmiş.» dememi bekliyordu. Ben, arka sıralarda onun derste böyle çok mahrem ititrat coşkunluklarını bile haylaz bir talebe muzipliğiyle sarı defterine not eden ben, derhal atılmıştım: — Hanımefendi çok haklı. Hay-

ret! Cidden sizde bir Satir profili var.

Hocalıkla, talebelikten sonra başlayan dostluğumuzda o günkü münasebetsizliğimi bana kaç defa tekrarlamış, nekadarkızmış oldu - ğunu bana kaç defa anlatmıştı.

***

Bir gece ressam Nurullah Cemale davetliydik. Peyami, Çallı, Mes'ut Cemil, Ben. Haşim o gece üstüste bana çatıyordu. Bir ara:

— Aman! dedi. Sen nekadarsarınsın? İrin gibi bir rengin var.

— Üstat demiştim. Oldu mu ya? Beni en güzel yerimden yakaladın.

Sarı renk bana en yaraşan tarafımdır. Bu Bağdat çibanları sana nekadarkıyorsa. Ona okadar yaraşan, onu okadar güzelleştiren bu sönmüş çibanların kendisini feci şekilde çirkinleştirdiğine kanidi.

***

Haşim için söylenecek şeyler bunlar mıdır? Fakat onun hüviyetini vukufu kalemler salâhiyetle söylediler. Ben bunlara ne ilâve edebilirdim?

Sadece güzel bir insan yüzüne karşı meftuniyetimi söylüyorum ve ağlıyorum. Benim de elimden gelen bu!

Ustamız ve anlatılan Haşim

Ahmet Haşimin ölümü münasebetile Ankarada yapılan ihtifale gidenler büyük bir sukutu hayale uğrıyarak döndüler. Haşimi iyi tanıyanlar beceriksiz ağızlarından işittikleri şeyler karşısında hayret ve teessür içinde kaldılar. İhtifalde bulunan arkadaşımızın bu yazısı bu teessürün bir ifadesidir.

Maveradan uzanmış iki esrarlı avize gibi ruh ve ihsas âleminin sihirli ışıklarını müstehzi bir istifham kıvrımı ile serpen derin ve yeşil gözlerini kırpışan gözlerime dikmiş bakıyor.

Ben bu aktaçlı başın dinliyen vazını, bu derinden bakan iki züm-rüt damlasının soran ışıklarını Ankara Halkevinin tertip ettiği ihtifalden beri bir ıztırap örtüsüne bürünmüş, karşımda buluyorum.

Söylenenle söyliyenin, yapılan - la yapanın sıkı bağlantısını göz önünde tutuyoruz. Ekmel bir âlem yaratan ustayı uzak hayranlarına anlatmak işi onu tanıyanlara, biz-

lere bırakılsa bilinen şair, nesirci ve vatanperver Ahmet Haşimin yanında içli muallim Ahmet Haşim, ağır ve mütefekkir Ahmet Haşim, güleryüzlü hoşgû Ahmet Haşim de bilindir ve öğrenilirdi.

Yeme ve içme bahsi sitayiş tultulsa, onu okuyamamak bir günah sayılmasa ve gazete sütununda de ğişen ağızlar o birleşmenin ifadesi addedilse de; sönen yeşil parıltıları ömrünün güneşi addedenler ustanın san'atkâr elile kurduğu karanlık lem'alı mabedin mukaddes mihrabı önünde fanilerin hatasını ba ğışlaması için yalvarıyorlar.....

Ankara S. HİKMET

Tashih

Birinci sahifemizin ikinci satırında «4 haziran» yanlışlıkla 4 mayıs dizilmiştir. Tashih ederiz.

Mülkiye Mecmuası

ABONE ŞERHİTİ :

Seneliđi : 3 lira — Altı aylığı : 2 lira

Ecnebî yerlere :

Seneliđi 4 lira

Umumî Tevzi Merkezi :

Ankara caddesinde Kasım Ef.

Şubeleri :

İstanbulda : Muallim Ahmet halit, İkbâl, Mondiyâl

ADRES :

Yıldızda : Mülkiye Mecmuası

Tel. 44058

Her nevi müracaat mecmua müdüriyetine
yapılmalıdır.

Mesleđimize muvafık yazılar kabul olunur.
Neşredilmiyenler geri verilmez.

== Nüşası 25 Kuruştur ==

Hakikî yerli mallarının en sağlam ve
zarifleri en ucuz fiyatlarla tedarik
edeceğiniz yegâne mağaza

Yerli Mallar PAZARI DIR

İstanbul Bahçekapı
Vakıf han
Beyoğlu İstiklâl caddesi

Ankara Çocuk Sarayı
caddesi
Samsun Bankalar caddesi

Baker Limited

En eski ve en asri mağazadır.

Her aradığınızı

= BAKER =

de bulabilirsiniz.

Hamit Bey Matbaası

Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği
Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 8 3 8 0 6 0 1 0 *